

Fakultetet for helse- og sosialvitenskap

Kristine Huseby

Masteroppgave

Hva kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting fra fosterhjem for ungdom?

Perspektiver fra ungdom, fosterforeldre og
fosterhjemsveileder

Lillehammer, 2023

SAMMENDRAG

Formålet med denne studien er å belyse hva som kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting fra fosterhjem. Resultatene fra intervjuer med fosterbarn, fosterforeldre og fosterhjemsveiledere viser at økt kommunikasjon og forståelse mellom alle parter, er viktig for å lykkes med god fosterhjemsorg. Studien bygger på kvalitative intervjuer med fire fosterbarn, to fosterforeldre og en fosterhjemsveileder som har erfart en eller flere utilsiktede flyttinger med ungdommer i alderen 13-18 år. Mange fosterhjem fungerer godt og gir barn og unge den tryggheten og omsorgen de har behov for. Samtidig skjer det hele tiden utilsiktede flyttinger, som gjerne forekommer brått og på grunn av at problemene i fosterhjemmene blir for store. For å forhindre utilsiktede flyttinger, viser studien at fosterforeldre trenger mer informasjon i forkant av plasseringen, mens ungdommene opplever at de i liten grad har noe forståelse for sin egen situasjon og ønsker å bli mer involvert i flytteprosessene. Både ungdommene og fosterforeldrene fremhever det å bli anerkjent som medvirkende aktører, å bli forstått og tatt på alvor er essensielt for å kunne vurdere hva som er til barnas beste. Et annet funn peker på at det er ressursmangel i barnevernet, hvor ansatte er preget av stramme rammer og tidspress. Det er behov for en mer stabil bemanningssituasjon til i barnevernet, som både har tid og kompetanse til å kunne sikre større forutsigbarhet og trygghet.

FORORD

Det er med stolthet og glede at jeg endelig kan si jeg er ferdig med masteroppgaven. For to år siden begynte jeg på studiet «Tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier» ved Høgskolen i Innlandet. En lang periode med skriving er nå ved veis ende, og jeg er ferdig med mitt livs akademiske verk. Arbeidet med masteroppgaven har omfattet lange dager og sene kvelder med refleksjoner og skriving. Det har vært en interessant, krevende og lærerik prosess. Mest av alt er jeg takknemlig over å ha fått muligheten til å fordype meg i et så spennende og viktig tema. Det er mange som har hjulpet meg på veien og som jeg ønsker å takke!

Tusen takk til både ungdommene, fosterforeldre og fosterhjemsveilederen for deres erfaringer og synspunkter.

Deres bidrag har gitt meg nye perspektiver innenfor et viktig felt. Tusen takk til Norsk Fosterhjemsforening og mine kontakter for deres engasjement og hjelp med å få tak i informantene. En stor takk til Forandringsfabrikken som også har lagt til rette og hjulpet meg med å rekruttere informantene.

Videre må jeg takke avdelingsleder for Enhet for fosterhjemsveiledning- opplæring og –støtte, Stein Grødal, som hadde troen på ideen bak prosjektet mitt, og tok seg tid til å dele sine kunnskaper og erfaringer før jeg begynte på oppgaven.

Tusen takk til førsteamanuensis ved Høgskolen i Innlandet, Henning Pettersen, for din tilgjengelighet, gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger. Din veiledning og hjelp har vært nyttig og viktig for at jeg skulle komme i mål!

Tusen takk til familie og andre som har støttet meg i prosessen.

Dere har alle vært viktige personer for at jeg skulle lykkes med masteroppgaven!

Innhold

Innhold	5
1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for tema og problemstilling	1
1.2 Presentasjon av problemstilling	4
1.3 Avgrensninger og definisjoner	5
1.4 Oppgavens oppbygging	8
2. KUNNSKAPSSTATUS	9
2.1 Lover og forskrifter	9
2.1.2 Plassering utenfor hjemmet	9
2.1.3 Den formelle ansvarsfordelingen	9
2.1.4 Fosterhjemsavtalen	10
2.1.5 Kontinuitet og stabilitet ved valg av fosterhjem	10
2.1.6 Oppfølging og veiledning	11
2.2 Presentasjon av eksisterende forskning på feltet	12
2.2.1 Utsiktet flytting	12
2.2.2 Samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldrene	13
2.2.3 Fosterhjemmets rammevilkår og forventninger	14
2.2.4 Ungdommenes medvirkning	16
2.2.5 Oppsummering	17
3. TEORIER	18
3.1 Anerkjennelsesteorien til Axel Honneth	18
3.2 Tilknytningsperspektivet	19
3.2.1 Trygg tilknytning	20
3.2.2 Utrygg tilknytning	21
3.2.3 Desorganisert tilknytning	21
4. METODE	23
4.1 Forskerens forforståelse	23
4.2 Kvalitativ forskningsstrategi	24
4.3 Fenomenologisk tilnærming	24
4.4 Kvalitativ intervju	25
4.5 Intervjuguide	26
4.6 Utvalg for undersøkelsen	27
4.7 Presentasjon av ungdommene	29
4.8 Rekruttering av informanter	29
4.9 Innsamling av data	32

5. ANALYSEPROSESSEN.....	34
6. ETISKE BETRAKTNINGER.....	38
6.1 Godkjenning av prosjektet.....	38
6.2 Informert samtykke	38
6.3 Anonymisering	38
7. RESULTATER.....	40
7.1 Sviktende oppfølging.....	40
7.2 Manglende forståelse.....	46
7.3 Ressursmangel.....	50
8. DISKUSJON	53
8.1 Fosterhjemavtalens betydning for samarbeidet.....	53
8.2 Fosterforeldrenes forventninger til plasseringen	59
8.3 Involvering av ungdommene i beslutninger om flytting	61
9. OPPSUMMERING OG BEHOV FOR VIDERE FORSKNING.....	67
10. LITTERATURLISTE	69
VEDLEGG 1. Informasjonsbrev til fosterhjemsforeningen.....	74
VEDLEGG 2. Informasjonsskriv til fosterforeldre	75
VEDLEGG 3. Informasjonsskriv til fosterhjemsveileder.....	78
VEDLEGG 4. Informasjonsskriv til fosterbarn	81
VEDLEGG 5. Intervjuguide til fosterforeldrene.....	85
VEDLEGG 6. INT Intervjuguide til fosterhjemsveilederne	87
VEDLEGG 7. Intervjuguide til fosterbarna	89

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for tema og problemstilling

I denne oppgaven vil jeg undersøke hva som kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting fra fosterhjem, forstått som at flyttingen skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har dukket opp. I dag er en av de største utfordringene innenfor fosterhjemsomsorgen at barn flytter mange ganger mellom ulike fosterhjem, mellom beredskapshjem, mellom fosterhjem og institusjon, og inn og ut av foreldrehjemmet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). I Norge, men også i andre land er man bekymret for at mange barn opplever skiftende tilværelser med flytting fra det ene til det andre hjemmet. Det som omtales som utilsiktede flyttinger, som «brudd» eller sprekk», skjer ofte uventet og plutselig (Backe-Hansen et al., 2013, s. 7). Et brudd er det endelige uttrykket for at hverdagen til både fosterbarnet og fosterforeldrene er uforutsigbar, og kan føre til avslutning av en plassering på grunner som ikke var tilsiktet (Falch-Eriksen, 2018., s. 22). De siste tiårene har fagfolk og politikere gitt tydelige signaler om at utilsiktede flyttinger i størst mulig grad bør unngås. Ett av seks nasjonale kvalitetsmål for barnevernet var ifølge Stortingsmeldingen som fulgte Prop. 106 L (2012-2013), s. 49):

«Stabilitet og kontinuitet i omsorgen står sentralt når barnevernet har overtatt omsorgen for et barn. Barn skal i minst mulig grad flytte mellom ulike omsorgstiltak, og de skal forholde seg til færrest mulig omsorgspersoner. I tillegg skal barn sikres forutsigbarhet gjennom å vite hva som skal skje på kort og lengre sikt».

I denne ordlyden ligger det en forventning om at barn skal sikres kontinuitet i voksenkontakten. Om plasseringen bryter sammen betyr det at man ikke har lykket med å gi barnet den kontinuiteten og stabiliteten det var forutsatt at det hadde behov for. Jeg stiller meg enig i føringen med bakgrunn i at barn i fosterhjem tidligere har vært utsatt for alvorlig inngrep i familielivet når de ble flyttet ut av foreldrehjemmet, og bør beskyttes mot ytterligere risikobelastning ved utilsiktet flytting. Barn skal også sikres forutsigbarhet ved å vite hva som skjer her og nå og i fremtiden. I lys av dette vil barnets rett til medvirkning være et argument for at barna skal involveres under hele plasseringsforløpet, og at de må lyttes til når problemer eskalerer og man står ovenfor «nesten brudd». Barnets rett til å bli hørt følger av (Barnekonvensjon 1989, art 12). Bestemmelsen gir barnet en uavhengig rett til å delta i alle forhold som berører de.

I dag anslås det at 20-50 prosent av alle fosterbarn har opplevd minst en utilsiktet flytting etter at de kom til sitt første fosterhjem (Backe-Hansen et al., 2013, s. 7). Av disse flytter barn i gjennomsnitt 1,6 ganger i løpet av det første året etter plassering (Barne- ungdoms-, og familiedirektoratet, 2021). I 2011 ble til sammen 774 nye barn flyttet inn i fosterhjem. Om vi antar at mellom 20 og 50 prosent av disse plasseringene førte til utilsiktet flytting, ville det utgjort 155 og 387 barn. Ifølge Backe-Hansen et al., (2013, s. 13.) vil risikoen for utilsiktet flytting være størst de første par årene etter plassering. I tillegg vil alltid en del av inneværende års fosterhjems plasseringer, være omplasseringer på grunn av at det forrige fosterhjemmet ble avsluttet utilsiktet. Faren for nye utilsiktede flyttinger øker jo oftere barn og ungdom har opplevd dette, hvor et visst antall av årets nye plasseringer alltid vil være i en særlig risiko (Angel og Blekesaune, 2014, s. 47; Backe-Hansen, 2009, s. 8).

De juridiske rammene for fosterhjemsoppdraget gjenspeiler ansvaret barnevernet har med å gi barn og ungdom riktig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid (NOU 2018: 18, s. 19). Oppdraget er kontraktsregulert gjennom fosterhjemsavtalen som definerer hvilke rettigheter og plikter de har under plasseringstiden (NOU 2018: 18, s. 10). Barnet, fosterforeldrene og barnevernet kan ha ulike synspunkter og forventninger knyttet til flytting av barnet, fastsettelse av vilkår og reforhandling av fosterhjemsavtalen, og i den øvrige dialogen under plasseringen (NOU 2018: 18, s. 26). Fosterhjemsavtalen fører med seg noen usikkerhetsmomenter, ved at den ikke er å regne som et enkeltvedtak etter lovverket og fosterforeldrene kan derfor ikke klage på materielle betingelser i avtalen (NOU 2018: 18, s. 39). Etter mitt skjønn er det dermed viktig å reflektere over den juridiske og praktiske betydningen avtalen har for samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldrene, og eventuelt hvordan den kan styrkes for å redusere risikoen for utilsiktet flytting.

Fra et faglig perspektiv er utilsiktede flyttinger et problem som har forårsaket utfordringer for både fosterbarn, fosterforeldre og barnevern i lang tid (Backe-Hansen et al., 2013a s. 3). Barna opplever den største kostnaden ved å måtte bryte relasjoner til miljøet og lokalsamfunnet (Falch-Eriksen, 2018, s. 35). At et fosterhjemsoppdrag avsluttes på grunn av uløste vansker kan også få konsekvenser for fosterforeldrene ved at de opplever bruddet som en emosjonell belastning, og som en årsak til at de ikke vil ta på seg nye oppdrag (Kjelsaas et al., 2020, s. 91). I dag er fosterhjem en mangelvare, og utilsiktede flyttinger kan derfor også påvirke barnevernet sin mulighet til å finne tilstrekkelig egnede fosterhjem (Falch-Eriksen, 2018, s. 13). Fosterforeldres rettslige stilling er et nyere tema som har vært gjenstand for debatt den siste tiden, med spesielt fokus på manglende rettigheter og muligheter til å påklage vilkår som legges

til grunn (NOU 2018: 18, s. 153). Spørsmålet mitt blir dermed hvilken betydning denne avtalen har, både i forhold til hvordan den etterleves i praksis og om de formelle vilkårene fremmer eller hemmer samarbeidet. Temaet er etter mitt skjønn svært aktuelt, relevant og egnet for analyse. Fra et samfunnsmessig og politisk perspektiv, er dette interessant fordi norske kommuner har fått flere lovpålagte oppgaver på fosterhjemsområdet som en følge av Barnevernsreformen som trådte i kraft 01.januar 2022 (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet, 2022). Kommunene har nå et helhetlig ansvar for fosterhjem som inkluderer all veiledning og oppfølging. Forebygging og tidlig innsats av utilsiktet flytting kan ha en økonomisk og samfunnsmessig gevinst i tillegg til verdien det har av å unngå negative konsekvenser for barn og fosterforeldres liv (Oslo Economics, 2021, s. 5). En utilsiktet flytting koster Staten mellom 1,1 og 5,7 millioner i samfunnsøkonomiske kostnader (i forhold til barnevernstiltak), i løpet av ett budsjettår for ett barn eller én ungdom. Dette kan være kostnader knyttet til rekruttering, opplæring og veiledning av fosterforeldre som er ressurskrevende for barnevernet.

Et utviklingstrekk i fosterhjemsomsorgen er oppfatningen om at barn har godt av å vokse opp i familieliknende rammer, noe som har ført til at flere barn med alvorlige vansker bor i fosterhjem fremfor institusjon (Backe-Hansen et al., 2019, s. 7). En annen tendens er at færre av de yngste barna flytter i fosterhjem (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet, 2022). Av barn som var plassert i fosterhjem ved utgangen av 2021 var kun 12 % i førskolealder, mens 88 % var mellom 6 og 17 år. Blant barn i førskolealder er det dobbelt så mange 3-5 åringer sammenliknet med 0-2 åringer (Barne-, ungdoms-, og-, familiedirektoratet, 2022). Barna er i gjennomsnitt 5,5 år når de flytter inn i fosterhjem første gang (NOU 2018: 18, s. 48). I lys av denne utviklingen kan det tenkes at vanskene til barna er større enn tidligere, som en konsekvens av de er eldre før de flyttes ut av foreldrehjemmet. Tatt dette i betraktning vil det følgelig kreve mer av både fosterforeldre og barnevernet sin oppfølging under plasseringen. Mitt inntrykk, gjennom den faglige interessen jeg har for barnevernet, egne erfaringer og et økende fokus på tematikken i mediene, er at fosterforeldrenes ønsker og forventninger har stor innvirkning på deres tilfredshet. Dette har gjort meg nysgjerrig på hvordan fosterforeldrenes forventninger til plasseringen blir forstått samt imøtekommet av barnevernet.

Tall jeg presenterte tidligere antyder at utilsiktede flyttinger mellom omsorgsbaser, er opplevelser mange barn og ungdom i barnevernet deler. Tidligere forskning gir en klar indikasjon på at jo eldre barna er, desto høyere er sannsynligheten for at de opplever utilsiktet flytting (Backe Hansen, 2009, s. 5). Dermed er ungdom i høy risiko for å oppleve brudd. Både

barn og fosterhjem må involveres tilstrekkelig slik at den informasjonen de sitter inne med, samt deres rettigheter, ivaretas (Kjelsaas, et al, 2019). Hva barnet eller ungdommen ønsker, er viktig i forhold til retten til medvirkning og at plasseringen har økt sjanse for å bli mer vellykket. Det betyr at barnevernet må legge til rette for at det oppleves trygt for partene å dele sine synspunkter. En opplevelse av utrygghet kan bidra til at barnevernet ikke får et fullstendig og riktig bilde, og at beslutninger tas på et mangelfullt eller feilaktig grunnlag (Kjelsaas, et al, 2019). Det kan være spesielt krevende når barnets ønsker og oppfatninger strider med barnevernets vurderinger av hva som er gode beslutninger og til barnets beste (Kjelsaas, et al, 2019). Når det gjelder forskning på akkurat utilsiktet flytting fra fosterhjem, har det ikke er vanlig å undersøke barn og unges erfaringer ved å snakke med dem og at det er et udekket behov på området. Å forstå ungdommenes motiver for flytting, eller hva som kan bidra til å forhindre at en flytting blir utilsiktet, anser jeg som viktig ettersom det er dem flyttingen gjelder.

Fosterhjem er kjernen i norsk barnevern. 90 prosent av de som mottar oppfølging av barneverntjenesten utenfor hjemmet, bor i fosterhjem (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (2020.)) Som sosionom, nå ansatt i en interkommunal barneverntjeneste, har jeg blant annet jobbet med barn og unge som har blitt flyttet fra sine foreldre og inn i fosterhjem. De to siste årene har jeg vært kontaktperson med ansvar for oppfølging av fosterfamilier og biologiske foreldre. Jeg har erfaring med at fosterhjemsarbeid kan være preget av mange vanskelige avveininger, motstridende interesser og tidvis konfliktfylte forhold. Erfaringer fra arbeidet har trigget meg på godt og vondt, og masterstudiet har gjort meg ekstra nysgjerrig på hvilke forutsetninger det kommunale barnevernet har med å ivareta fosterbarns omsorgsbehov.

1.2 Presentasjon av problemstilling

I lys av overnevnte tema har jeg valgt å ta for meg følgende problemstilling:

«Hva kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting fra fosterhjem for ungdom i alderen 13-18 år?»

For å tilnærme meg problemstillingen på en systematisk måte, har jeg valgt å dele problemstillingen inn i tre generelle temaer som jeg mener er viktig å utforske:

- 1) Kommunikasjon
- 2) Forventninger
- 3) Rammebetingelser

Diskusjonen av problemstillingen vil knyttes til tre forskningsspørsmål som utgjør viktige områder i fosterhjemsomsorgen:

- *Hvilken betydning har fosterhjemsavtalen for samarbeidet mellom fosterforeldrene og fosterhjemsveilederen?*
- *I hvilken grad blir fosterforeldrenes forventninger til fosterhjems plasseringen imøtekommet?*
- *Hvordan blir fosterbarna involvert i beslutningen om flytting?*

De involverte aktørene kan ha ulike erfaringer og opplevelser av en utilsiktet flytting, og det kan være viktig å få innsikt i disse for å kunne forstå kompleksiteten og identifisere eventuelle konflikter eller uenigheter som kan oppstå i denne sammenheng. Ved å inkludere alle tre perspektivene, vil jeg få større innblikk i hvordan de forskjellige rollene påvirker beslutningen om den utilsiktede flyttingen, og hvordan ungdommene blir involvert.

1.3 Avgrensninger og definisjoner

Problemstillingen har lagt føringer for hva jeg har undersøkt i denne oppgaven. En utilsiktet flytting avgrenser seg til å gjelde «flyttinger som skjer tidligere enn planlagt, og på grunn av vansker som har oppstått (Backe-Hansen et al., 2013, s. 11). Når et opphold i fosterhjem avsluttes utilsiktet, blir barnet ofte plassert i en midlertidig omsorgsbasis i påvente av et mer permanent hjem (Backe-Hansen et al., 2013, s. 14). Å hindre alle utilsiktede flyttinger er i praksis ikke gjennomførbart. Dette på grunn av at problemet er nokså sammensatt og utbredt. Samtidig kan partene når som helst kan avslutte oppdraget med en gjensidig oppsigelsesfrist på 3 måneder (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2010, s. 13). Jeg har derfor valgt ordlyden «bidra til å forhindre», som vektlegger at man kan være med på å redusere antall flyttinger, samtidig som den sikter til at det ønskelige målet er å unngå denne type flytting. De fleste opplever at utfordringer oppstår i løpet av oppholdet, og det er derfor ingen garanti for at den vedvarer ut plasseringstiden.

Jeg har fokusert på fosterbarn, fosterforeldre og en fosterhjemsveileder som er utvalgt i denne undersøkelsen. Fosterforeldrene utøver den daglige omsorgen, mens fosterhjemsveilederen er ansatt i barnevernet og koplet på fosterfamilier for å gi veiledning. Barnet er hovedpersonen i

saken og er derfor et naturlig utgangspunkt. Utvalgsriterier beskrives ytterligere i metodekapittelet. Oppgaven har en juridisk, systemorientert og relasjonell vinkling, hvor jeg samlet sett skal forsøke å gi en helhetlig tilnærming til problemstillingen.

Videre er oppgaven avgrenset til kommunale fosterhjem. Denne type fosterhjem har avtale med og mottar godtgjøring og oppfølging fra kommunen og kan være hjem i barnets familie eller nettverk, eller fosterhjem som er rekruttert på generelt grunnlag, med eller uten forsterkningstiltak (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet, 2021, s. 6). Med forsterkning menes økonomisk og/eller faglig støtte som gis dersom det vurderes at fosterforeldrene er i behov av ekstra støtte for å ivareta omsorgsoppgaven. En utilsiktet flytting kan skje gjennom et helt oppvekstløp, og jeg skiller derfor ikke mellom kortvarige eller langsiktige plasseringer. Prosessen med en fosterhjems plassering består av flere faser.

Jeg vil se på fosterhjemavtalens betydning for samarbeidet mellom fosterforeldrene og fosterhjemsveilederen etter at fosterhjemsoppgaven er påbegynt. Det kan knyttes til oppfølgingsfasen når veiledningen er satt inn i fosterhjemmet. Fosterhjemskriften (2003, § 7) uttrykker følgende:

«: ... Oppfølgingen inkluderer nødvendig råd og veiledning og støtte til fosterforeldrene og gjelder så lenge barnet er i fosterhjemmet. I fosterhjemsavtalen (2011, 4.3.1) er det presisert at: Fosterforeldrene skal samarbeide med barneverntjenesten omkring de avtaler som er gjort med hensyn til mål, opplegg og tidsplan, og også om en eventuell tilbakeføring. De skal ta imot veiledning og tilbud og kurs og opplæring som vil sette dem i stand til å ivareta sine oppgaver».

Når det gjelder i hvilken grad fosterforeldrenes forventninger blir imøtekommet vil dette undersøkes i henhold til både forberedelsesfasen og oppfølgingsfasen. Hensikten er å synliggjøre hvilke avklaringer og forståelser som ble lagt til grunn før oppgaven ble inngått, og hvordan fosterhjemsavtalen gjenspeiler forventningene hos fosterforeldrene under plasseringen. I oppfølgingsfasen tas det utgangspunkt i fosterforeldrenes mulighet til å delta som en reell forhandlingspart i det som angår rammevilkår til fosterhjem. Jeg vil også belyse forventningene ut fra et juridisk utgangspunkt der jeg kommenterer fosterforeldrenes stilling i henhold til partsrettigheter.

Når jeg undersøker hvordan ungdom mellom 13 og 18 år blir involvert i beslutninger om flytting, tas det utgangspunkt i deres reelle muligheter til å medvirke i prosessen. Med medvirkning menes en plikt til å «garantere et barn som er i stand til å kunne danne seg egne

synspunkter, retten til å fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet» (Barnekonvensjonen, 1989, art. 2). Det legges til grunn at retten til å uttrykke seg må gjelde et hvert tilfelle som angår barnet.

Når jeg i denne avhandlingen anvender begrepet barnevernet, mener jeg den som har ansvaret for å treffe den konkrete beslutningen, som vanligvis vil være omsorgskommunen, som har det overordnede ansvaret for barnet, jf. barnevernloven (1992) § 8-4. Ansatte i barnevernet kan ha ulike roller, avhengig av hvordan de er organisert i tjenesten. Ved anvendelse av begrepet fosterhjemsveileder, siktes det til en person som er ansatt i barnevernet med et mandat avgrenset til veiledning av fosterhjem.

1.4 Oppgavens oppbygging

I kapittel 1 presenterte jeg tema og problemstilling, samt oppgavens avgrensninger.

I kapittel 2 presenteres oppgavens kunnskapsstatus. Her vil jeg gi en kort beskrivelse av de formelle rammene som oppgaven bygger på samt eksisterende forskning på feltet.

I kapittel 3 presenteres utvalgte teorier som anerkjennelsesteorien til Axel Honneth og Bowlby sin teori om tilknytning.

I kapittel 4 redegjør jeg for den metodiske tilnærmingen. Jeg vil gi en beskrivelse av hvordan jeg har gått frem når jeg har forsket på problemstillingen

I kapittel 5 tar jeg for meg hvordan jeg har analysert dataene.

I kapittel 6 gjør jeg rede for de etiske betraktningene.

I kapittel 7 presenteres resultatene.

I kapittel 8 diskuterer jeg resultatene i lys av teorier og forskning.

I Kapittel 9 gir jeg en oppsummering av oppgaven og behov for videre forskning.

2. KUNNSKAPSSTATUS

2.1 Lover og forskrifter

I denne delen vil jeg gi en oversikt over det juridiske materialet som er lagt til grunn. Oppgaven bygger på gjeldende lov om barneverntjenester (barnevernloven) nr 100 av 1992. Det ble vedtatt en ny barnevernlov 01.01.2023; lov om barnevern (barnevernloven) nr 173 (2020-2021). Den nye loven forelå for sent til at jeg kunne ta utgangspunkt i denne. Fosterhjemsavtalen som inngås mellom fosterforeldrene og barnevernet, vil være det juridiske bindeleddet og utgangspunktet for at barnet kan bo i fosterhjemmet. Avtalen nedfeller rettigheter og plikter og er av den grunn viktig å belyse. Forskrift om fosterhjem (2003) gir også viktige føringer for plassering i fosterhjem.

2.1.2 Plassering utenfor hjemmet

Når et barn blir flyttet ut av foreldrehjemmet og inn i fosterhjem, skjer dette etter omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven, § 4-12, som hjelpetiltak 4-4, 6.ledd eller i fosterhjem med særlige forutsetninger § 4-27. Ved frivillig hjelpetiltak må foreldrene samtykke til plasseringen og kan når som helst bestemme at plasseringen skal opphøre. En slik type plassering benyttes ofte i mindre alvorlige situasjoner, hvor foreldrene har utfordringer som kan være av en forbigående art. 4-12 angir kriterier for tvangsplassering av barn, hvor man har gått vekk fra tanken om å kompensere for mangler ved foreldrenes omsorg på grunn av at risikofaktorene har vært mange, alvorlige og varige. Ved utgangen av 2021 hadde 83 % av fosterbarn i alderen 13 til 17 år vedtak om omsorgsovertakelse (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022).

2.1.3 Den formelle ansvarsfordelingen

Det formelle ansvaret for fosterbarnet er delt mellom barnevernet, fosterforeldrene og foreldrene, og knytter seg til det rettslige grunnlaget for plasseringen (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Dersom barnet er plassert i et fosterhjem etter foreldrenes eget ønske og det foreligger samtykke fra dem, jf. barnevernloven § 4-4 6.ledd, eller på foreldrenes eget ønske etter bvl § 4-7, beholder foreldrene alle sine rettigheter og plikter, og

fosterforeldrene utøver omsorgen på vegne av foreldrene. Dette i motsetning til om barnevernet foretar en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12, hvor ansvaret for barnet overføres til barnevernet. I de fleste tilfeller beholder foreldrene foreldreansvaret etter at de har mistet omsorgen for barnet. Ansvaret vil likevel gi en del begrensninger, hvor det kan være flere gråsoner knyttet til de ulike partenes beslutningsmyndighet. Etter en omsorgsovertakelse kan også Fylkesnemnda i noen tilfeller frata foreldrene foreldreansvaret. Fosterforeldrene utøver den daglige omsorgen enten på vegne av barnevernet ved en omsorgsovertakelse, eller på vegne av foreldrene ved hjelpetiltak (Kjelsaas, et al, 2019).

2.1.4 Fosterhjemsavtalen

Fosterhjemsavtalen er en juridisk bindende kontrakt som regulerer forholdet mellom fosterforeldrene og barnevernet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Den gjelder for barn som er plassert i fosterhjem og har vedtak om omsorgsovertakelse etter Barnevernloven (1992). Når fosterforeldrene signerer denne avtalen, påtar de seg et oppdrag på vegne av barnevernet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010). Avtalen skal gjennomgås minimum 1 gang i året, og inneholder blant annet bestemmelser knyttet til økonomiske og faglige rammevilkår. Dersom fosterforeldrene ønsker det, eller forholdene viser seg slik, skal barnevernet ta stilling til om det er nødvendig å sette inn ekstra ressurser eller forsterkningstiltak. Avtalen har en gjensidig oppsigelsesfrist på 3 måneder. Ved opphør av oppdraget skal fosterforeldrene i den grad det er mulig, la barnet oppholde seg i fosterhjemmet, frem til ny omsorgsbasis er funnet. Dersom barnevernet ikke klarer å fremskaffe et permanent hjem før oppsigelsestiden er ute, vil dette kunne medføre at ungdommen blir flyttet til et midlertidig hjem i påvente av noe mer langsiktig. Dette vil øke faren for en ny utilsiktet flytting.

2.1.5 Kontinuitet og stabilitet ved valg av fosterhjem

Barnevernet har ansvar for å bestemme plasseringsstedet og skal velge dette ut fra «hensynet til barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø, jf. Barnevernloven (1992, § 4-15). Å unngå utilsiktet flytting blir dermed et grunnleggende premiss, slik at barnet får kontinuitet i sin oppvekst. Barnevernet må samtidig avklare varigheten av plasseringen. Om barnevernet forutsetter at plasseringen blir langvarig, må det tas stilling til om fosterhjemmet er i stand til å ivareta dette med utgangspunkt i barnets behov. For at barnet skal få den

stabiliteten det har krav på, skal det ifølge bvl § 4-22 velges fosterforeldre som har særlig evne til å gi barnet et trygt og godt hjem og som kan løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn om oppholdets varighet. I forlengelse av denne bestemmelsen presiserer Fosterhjemsforskriften (2003, § 3): «... Fosterforeldrene må ha en stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. De må også ha økonomi, bolig og sosialt nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse». Fosterhjemmene må også kunne ivareta barnets «identitetsutvikling, etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, dets behov for kontinuitet i sin utvikling, og barnets særskilte omsorg- og oppfølgingsbehov» (Barne-og-likestillingsdepartementet, 2006 b). Det stilles høye forventninger til fosterforeldre og deres ferdigheter, for at de skal ivareta de utfordringer som møter dem her og nå og i fremtiden. Samtidig må de komme over disse uten at det fører til en utilsiktet flytting. At fosterforeldre har nødvendige kvalifikasjoner til å håndtere oppgavene knyttet til ett barn, trenger ikke innebære at de har nødvendige kvalifikasjoner til å ivareta et annet barns behov (Retningslinjer for fosterhjem, 2004). Hvordan man skal gå frem for å sikre at fosterfamilier faktisk oppfyller kravene til å være «gode nok» fosterforeldre for det enkelte barnet kan være vanskelig (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Før barnet har flyttet inn skal fosterforeldrene også ha mottatt grunnopplæring. Dette skal skje i henhold til nasjonale anbefalinger (Fosterhjemsforskriften, 2003 § 3).

2.1.6 Oppfølging og veiledning

Fosterhjemsforskriften (2003) § 7 gir en nærmere beskrivelse av barnevernets kontroll og oppfølgingsansvar med fosterhjemmene. Oppfølgingsansvaret omfatter å gi fosterforeldrene råd og veiledning og å besøke barnet så ofte som det er behov for. Barnevernet skal videre følge med på barnets utvikling og påse at de forutsetningene som ble lagt til grunn for plasseringen følges opp. Det innebærer at barnevernet har tett dialog med fosterhjemmet for å kunne foreta eventuelle endringer. I tillegg må barnevernet kunne samarbeide med andre instanser om barnets behov og vurdere om barnet skal tilbakeføres til biologiske foreldre. Dersom hensynet til barnet ikke taler ikke mot det, skal det legges til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen, jf. Barnevernloven (1992, § 8-3 annet ledd). Oppfølging, kontroll og veiledning vil være viktig for at plasseringen skal fungere etter sin hensikt. Det vil til enhver tid være barnevernet som har ansvar for å gi hjelp og støtte, samt sette inn nødvendige tiltak. Tiltak kan

for eksempel være avlastningshjem, økonomiske ytelser, etc. Barnevernet skal videre sørge for at barnet har det trygt, herunder at dets behov for stabilitet og ro er ivarettatt.

2.2 Presentasjon av eksisterende forskning på feltet

I dette kapitlet vil jeg presentere forskning og litteratur som finnes på feltet. Forskningen knytter seg til problemstillingen og temaene i forskningsspørsmålene. Hvordan fosterforeldre, ungdommer i fosterhjem og barnevernet opplever dagens fosterhjemsordning og endringer som foregår på feltet, er interessant. Imidlertid finnes det få kvalitative studier som er gjort når det gjelder utilsiktet flytting. Jeg har gått gjennom ulike rapporter og utredninger, og gjort et utvalg blant de jeg anser som mest sentrale, i tillegg til noen studier. Jeg vil først oppsummere noen viktige trekk fra forskningen knyttet til utilsiktet flytting fra fosterhjem. Deretter vil jeg se nærmere på samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldrene, fosterforeldrenes forventninger og ungdommenes brukervedvirkning.

2.2.1 Utilsiktet flytting

Forskning på flyttinger i barnevernet strekker seg over mange år (Backe-Hansen, 2009; Backe-Hansen, 2013; Angel & Blekesaune, 2014 s. 17). I en litteratursammenstilling av Backe-Hansen et al., (2013, s. 8) påpekes det at mesteparten av forskningen har fokusert på atferdsvansker og kjennetegn ved barna som må flytte utilsiktet. Det ensidige fokuset gjør at man kan overse andre sentrale momenter, og at man ikke er nok oppmerksom på disse. Oppsummeringen understreker at det er mange forhold som virker inn på hverandre i et komplisert samspill. Jeg finner at det er betydelig konsistens i en del av forskningen. Det er bred enighet, nasjonalt og internasjonalt, om at en bør minske antallet flyttinger eller replasseringer fordi det er uheldig for de involverte aktørene (Backe-Hansen et al., 2013 s. 3; Falch-Eriksen, 2018 s. 22).

Ifølge (Backe-Hansen et al., 2013) finnes det ikke et klart svar på årsaker til at fosterhjemsplasseringer fører til utilsiktede flyttinger. Det vises til et behov for mer forskning om forhold og prosesser som innvirker på fosterforeldrene (Backe-Hansen et al., 2013 s. 55) Andre faktorer som trekkes frem i litteraturen, er ikke like nøye utforsket. Dette gjelder blant annet forhold i fosterfamilien som omhandler stressbelastning og manglende opprettholdelse av en emosjonell forpliktelse til barnet og opplevelse av risiko for egne barn (Backe-Hansen,

2009, s. 14). Andre faktorer er samarbeidsutfordringer mellom foreldre, fosterhjem og barnevern. I tillegg kommer usikre eller uforutsigbare vilkår som fosterforeldre, stadige saker for Fylkesnemnd eller domstol, aspekter ved samvær, etc (Backe-Hansen et al., 2013, s. 26. I denne litteraturgjennomgangen vil jeg se på samarbeid, forventninger til plasseringen fra fosterforeldrenes ståsted og medvirkning fra ungdommenes perspektiv.

2.2.2 Samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldrene

«Trygge rammer for fosterhjem» av NOU (2018: 18) viser at samarbeid er en sentral faktor for stabilitet i fosterhjemmet. De fremheves at samarbeid er sentralt for å få informasjon om hva barnet og fosterhjemmet trenger, og at fosterforeldrenes synspunkter på hva som er til barnets beste, alltid bør fremkomme. Det foreslås at fosterhjemsavtalen bør inneholde en plikt for barnevernet til å samarbeide med fosterforeldre, samt en plikt til å utforme en konkret plan (NOU 2018: 18, s. 152). Planer forstås som et sentralt verktøy for å gjøre det enklere å sikre at avtalen etterleves fra begge parter, og at uenighet unngås på grunn av ulike oppfatninger. Samtidig synliggjør utvalget at det bør opprettes konfliktløsningsorgan som kan bistå med å avklare om konflikter oppstår.

«Fosterforeldre-Faglig anbefaling for opplæring av fosterforeldre» (Bufdir, 2021) setter kunnskap om samhandling på dagsorden. Det fremheves en rekke temaer for opplæring av fosterforeldre, blant annet: å kunne være *en offentlig familie*. Det innebærer at fosterforeldre skal ha kunnskap om rollen familien har i barnevernssystemet, og om hvilken innvirkning dette har på egne barn samt familiens hverdag. Under dette punktet inngår å kunne benytte gode foreldreferdigheter, å ha gode samarbeidsferdigheter, å ivareta barn i vanskelige livssituasjoner, å forstå at familien blir utvidet og endret, og å tilby barn tilhørighet. Et annet sentralt punkt er *kommunikasjon*. Det viser til at fosterforeldrene har kunnskap om konstruktiv kommunikasjon, og ferdigheter til å praktisere det. Her vektlegges at kommunikasjonen skal tjene barnets beste og bidra til at barnet medvirker i eget liv.

Studien «Utsiktet flytting fra fosterhjem- En kvalitativ studie av fosterforeldrenes erfaringer» (Ødegård et al., 2015) belyser prosessen rundt utsiktet flytting ut fra fosterforeldrenes perspektiv. Det ble utført kvalitative intervju med 18 fosterforeldre fra 11 ulike fosterhjem. Funnene drøftes i lys av at fosterforeldrene har en dobbelt rolle, å befinne seg mellom et yrke og en familie som har innvirkning på samarbeidet med instanser og fosterbarnet. Studien viser

at fosterforeldrene går gjennom en prosess som kjennetegnes av kompleksitet, både i forhold til egne følelser og reaksjoner, og i forbindelse med samhandling og samarbeid med andre aktører. Studien fremhever at det er behov for mer kunnskap om fosterforeldrenes situasjon og den viktige rollen de har overfor fosterbarna som kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting.

Flere kunnskapsoppsummeringer og studier viser at samarbeidet med barnevernet er en de mest avgjørende faktorene for om fosterforeldrene avslutter oppdraget eller fortsetter videre når det dukker opp utfordringer (Backe-Hansen, 2009; Backe-Hansen, 2013). Støtte til fosterfamiliene via de fasene de må gjennom når barnet er plassert viser seg å ha betydning (Backe-Hansen, 2009; Backe-Hansen, 2013). Å bli respektert, anerkjent, få støtte og oppfølging ser ut til å være sentrale faktorer for å minske faren for utilsiktet flytting fra fosterhjem (Backe-Hansen, 2009; Backe-Hansen et al, 2013; Falch-Eriksen; 2018). Opplevelse av samarbeid, engasjement og kompetanse er viktig for fosterforeldrene, det å føle seg som lagspiller (Havik 2007). Å ha en kollegaposisjon kan føre til utfordringer i praksis, idet barnevernstjenesten både er oppdragsgiver for, og har en kontrollfunksjon overfor fosterforeldrene.

2.2.3 Fosterhjemmets rammevilkår og forventninger

Jeg finner at det er en rekke sentrale føringer som har innvirkning på fosterforeldrenes forventninger til plasseringen, og vil trekke frem noen i det følgende:

«Trygghet og omsorg – fosterhjem til barns beste» Meld. St. 17 (2015-2016) ble sentral for det videre arbeidet og kvalitetssikringen på fosterhjemsfeltet. Den peker på at faglige og økonomiske rammevilkår må forstås i forhold til hverandre for å kunne oppnå flere, egnede og stabile fosterhjem. Meldingen har også fokus på at forsterkning av fosterhjem i høyere grad bør foregå via oppfølging, veiledning og praktisk tilrettelegging, i stedet for å øke økonomiske ytelser. Barne-ungdoms- og familiedirektoratet har med bakgrunn i meldingen lagt frem forslag til hvordan fosterhjemsbesøk, samtaler med barn o.l. skal gjennomføres. På grunn av innholdet i meldingen ble det også satt sammen et offentlig utvalg (Fosterhjemsutvalget). Utredning av økonomiske rammevilkår samt pensjon for fosterforeldre m.m. har som følge av dette blitt utforsket nærmere.

I utredningen «Trygge rammer for fosterhjem» (NOU 2018: 18, s. 66) har utvalget utarbeidet en offentlig utredning av rammebetingelser til ordinære fosterhjem, og belyst nødvendigheten av justeringer for å gi barn mer forutsigbare rammer. Fosterfamilien blir først og fremst

beskrevet som «en familie som andre familier». På en annen side blir fosterhjemsfamilien betraktet som en familie som skiller seg ut fra andre på «særegne» måter», hvor det stilles en forventning om at fosterhjemsomsorgen må ta hensyn til at oppgavene som følger med er mangfoldige. Slik jeg ser det, er disse rammevilkårene med på å legge føringer for hvor ulike fosterhjem skal være i forhold til andre familier, hvor de står i et spenningsforhold mellom det private og offentlige. De kan ikke selv velge hvordan de skal løse sitt foreldreansvar og må akseptere at det offentlige både fastsetter rammer og kontrollerer barnets omsorgssituasjon.

I regjeringens fosterhjemsstrategi «Et trygt hjem for alle» (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2021) har Bufdir med utgangspunkt i utvalgets vurderinger, gitt flere anbefalinger på fosterhjemsområdet, herunder foreslått standardisering av økonomiske rammebetingelser for de kommunale fosterhjemmene, fast grunnstøtte og frikjøp fra arbeid i den første perioden etter innflytting. Begrunnelsen for disse tiltakene var å skape forutsigbarhet, samt dempe konflikter knyttet til forhandlinger, for slik å være en pådriver for det gode samarbeidet mellom barnevernet og fosterhjemmene. Utvalget har i tilknytning til disse lagt frem forslag om å rettighetsfeste økonomiske ytelser, og uttalt at denne bør være lik for alle fosterforeldre samt skattefri (NOU 2018: 18; Bufdir; 2021).

I «Fosterhjemsundersøkelsen 2022» (Fosterhjemsforeningen, 2022b) blir fosterhjemmenes forventninger til oppdraget kartlagt. Undersøkelsen viser at 71 prosent av fosterforeldrene opplever oppdraget som mer krevende enn forventet, mens kun 3 prosent svarer at det har vært mindre krevende. Videre peker fosterhjemsforeningen på at det er behov for at å styrke fosterforeldres rammevilkår og gi dem flere rettigheter som arbeidstakere er nødvendig, og at det har vært etterlyst lenge. Fosterhjemsforeningen fremhever at fosterforeldrene har behov for et vern når deres forventninger til oppfølging og tiltak ikke blir imøtekommet. Dette sett spesielt ut fra kommuneøkonomien som er en medvirkende faktor til at barnevernet vurderer å innvilge eller avslå på tilpassede tiltak. Det fremheves at riktige, tilstrekkelige og tilpassende tiltak er vesentlig for å unngå utilsiktede flyttinger.

Artikkelen «Tett oppfølging for å forhindre utilsiktede flyttinger» (Paulsen & Ytreland, 2022) presenterer funn fra et forprosjekt som tar utgangspunkt i å evaluere intensivpakke fosterhjem. Målet med intensivpakken var å øke stabiliteten og minske forekomsten av utilsiktede flyttinger gjennom målrettet oppfølging av fosterfamilier med antatt forhøyet risiko for å ende i utilsiktet flytting. Både fosterforeldre, kontaktpersoner i barnevernet, veiledere i intensivpakke fosterhjem og rådgivere fra Bufetat ble intervjuet. Resultatene gir en klar indikasjon på at disse

familiene trenger mer støtte og veiledning enn det lovkravet tilsier og det som fosterforeldre normalt sett mottar. Veiledning og praktisk oppfølging viser seg å være av stor betydning for at fosterforeldre skal håndtere omsorgsoppgavene. Videre peker funnene på et behov for at fosterforeldrene mottar oppfølging fra egne veiledere. Å skille på rollene mellom kontaktperson og veileder anses som en forutsetning for å ivareta fosterforeldrenes reelle behov for veiledning, anerkjennelse og praktisk oppfølging.

I rapporten «En fosterhjemsregulering som fremmer konkurranse til barnets beste» (Rasmussen et al., 2016), vises det til at rammebetingelsene for fosterhjem er noe av det mest utfordrende ved dagens barnevern. Fosterforeldre og fosterbarn forutsettes å utgjøre en familie med familiebånd, samtidig som det kan være risiko for at ungdommen flytter ut på grunn av uenighet om rammebetingelser, uinnfridde forventninger fra ungdommen, fosterforeldrene eller andre faktorer. Varigheten i en fosterhjems plassering, relasjoner til medlemmer i fosterfamilien, samt usikkerhet om ungdommens og fosterfamiliens utvikling og behov på plasseringstidspunktet, kan gjøre det vanskelig for både barneverntjenesten og fosterfamilien å stake ut rett kurs for ungdommen.

2.2.4 Ungdommenes medvirkning

Det finnes lite forskning om opplevelsen av utilsiktet flytting fra fosterbarna sitt perspektiv. Fosterbarna sine begrunnelser for fraflytting, deres motivasjoner og hvordan de beskriver sine opplevelser er lite kjent i norsk litteratur. I internasjonal forskning er det studier som gir indikasjoner på at fosterbarn som opplever utilsiktet flytting ikke føler de er tilstrekkelig informert og støttet av voksne som er ansvarlige for å følge de opp (Bombach, et al, 2018, s. 65). Mange tidligere fosterbarn beskriver ikke sine opplevelser som et «en utilsiktet flytting», men setter disse prosessene inn i en bredere sammenheng hvor de blant annet føler seg uønsket av fosterforeldre (Rostill-Brookes et al., 2013; Unrau et al., 2008).

I artikkelen «And then I realised I can't do it anymore» (Bombach et al., 2018) presenteres utvalgte funn fra et delprosjekt som ble gjennomført i Sveits. Med mål om å samle ny kunnskap om de komplekse prosessene som fører til brudd av fosterhjems plasseringer, ble det gjennomført en kvalitativ studie basert på semistrukturerte intervjuer med 13 fosterbarn i alderen 13-32 og 20 fosterforeldre, i perioden 2015 til 2016. Undersøkelsen benytter en flerbruksanalyse, med fokus på kvalitative dimensjoner av relasjonene mellom mikro-, meso-

og makronivåer. Funnene viser at veien til brudd alltid er komplekse, at det er et resultat av påvirkninger av flere faktorer som ikke kan reduseres til isolerte årsaker. Et tydelig funn blant fosterbarna er opplevelsen av å aldri å ha tilhørt fosterfamilien, noe som indikerer viktigheten av at fosterhjem mottar intensiv støtte både før og under plasseringen. De hadde en opplevelse av å bli behandlet annerledes fra de biologiske barna.

2.2.5 Oppsummering

Forskningen gir inntrykk av at barnevernet er komplekst og mangefasettert. De ulike aktørene har ulike interesser og perspektiver på utfordringer som oppstår i et samarbeid. Samtidig er det enighet om at samarbeidet og samhandlingen mellom barnevernet og fosterhjemmene er en sentral del av fosterhjemsarbeidet. Det spiller en viktig rolle for å sikre barn stabilitet i fosterhjem. Forskningen peker på at det mangler kunnskap om sammenhengen mellom formelle rammeverk som fosterhjemsavtalen og samarbeid. Når det gjelder fosterforeldrenes erfaringer og hva de forventer seg, er det få studier som har fokus på dette. Det finnes noen studier som ser på betydningen av holdning til en fosterhjems plassering, men få kvalitative studier som ser på deres ønsker. Litteraturen trekker vekslers på hvorvidt fosterhjem skal forstås i lys av et arbeidsperspektiv eller et omsorgsperspektiv noe som gir føringer for hvordan rammevilkårene skal forstås. Med bakgrunn i dette ønsker jeg å se nærmere på de formelle og praktiske sidene ved fosterhjemsavtalen, og betydningen den har for samarbeidet. Det kan være nyttig å se fosterforeldrenes rolle og oppgaver, samt deres erfaringer med utilsiktet flytting generelt. Dette kan gi en bedre forståelse av de forventningene fosterforeldre kan ha til en fosterhjems plassering. Det er også stort behov forskning som inkluderer barn og ungdom i forhold til utilsiktet flytting. Det vil være interessant å få innsikt i hva ungdommene selv ønsker seg.

3. TEORIER

I dette kapitlet presenteres teorier som kan belyse både fosterbarna, fosterforeldrene og barnevernet sine perspektiver på utilsiktet flytting fra fosterhjem. Jeg anser anerkjennelsesteorien til Axel Honneth som viktig for å forstå hvordan ulike interesser og maktforhold påvirker samarbeidet, medvirkningen og beslutningene som tas. Tilknytningsteorien til Bowlby har også relevans for å forstå ungdommenes relasjoner til voksne.

3.1 Anerkjennelsesteorien til Axel Honneth

Jeg finner det interessant å ta i bruk teorien til Honneth av flere grunner. Å ta fosterbarna og fosterforeldrene på alvor og å anerkjenne deres perspektiver er et viktig premiss for brukermedvirkningen. Om vi ikke anerkjenner dem som reelle samarbeidspartnere, vil de ikke ha anledning til å påvirke sin situasjon. Menneskets behov for og krav om anerkjennelse anses som et fundament (Honneth, 2008 sitert i Askheim, 2012, s. 168).

Axel Honneth sin anerkjennelsesteori er en kritisk teori som kan anvendes som rammeverk for å studere og tilnærme seg ulike sosiale praksiser (Honneth 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 168). Honneth legger til grunn at mennesker har et grunnleggende behov for å bli anerkjent av andre. Dette anser han som et viktig premiss for menneskenes identitetsutvikling. Teorien baserer seg på en forståelse om at mennesker har et grunnleggende behov for å bli anerkjent eller bekreftet gjennom sine sosiale relasjoner, både av enkeltmennesket, men også av grupper i samfunnet (Honneth 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 168). Teorien hans skiller mellom tre ulike former for anerkjennelse:

Kjærlighet er den emosjonelle omsorgen og støtten man mottar fra de nærmeste (Honneth 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 168). Det kan for eksempel være familie, vennskap, kjæreste o.l. Honneth hevder at kjærlighet utgjør et fundamentalt nivå, fordi subjektene bekrefter hverandre gjensidig og på den måten anerkjenner hverandre. Slike relasjoner etableres på grunnlag av gjensidig respekt, nærhet, og benyttes ofte i tider hvor man er i personlig krise og vanskelige livssituasjoner. Nærheten og varmen i de sosiale relasjonene blir beskrevet som kjerneelementet. Honneth understreker at anerkjennelsen må inneholde en moralsk verdi, som fremmer verdighet og god kvalitet på relasjonene (Honneth 1949, sitert i Houston & Dolan, 2007, s. 461). Det innebærer at handlingene er troverdige. Ifølge Honneth har alle behov for

kjærlighet for å kunne utvikle et positivt selvbilde. Fravær av kjærlighet og nære relasjoner kan føre til krenkelse.

Den andre formen for anerkjennelse som beskrives, er de *individuelle rettighetene* i den juridiske sfæren (Honneth 1949, sitert i Houston & Dolan, 2007, s. 461). Rettighetene viser til den formelle anerkjennelsen som mottas gjennom en rettslig status. Denne anerkjennelsen gjenspeiles i retningslinjer som loven stiller. Honneth hevder at når gjensidig anerkjennelse blir en rettighet, har enkeltindivider større mulighet til å verdsette seg selv og andre. Denne type anerkjennelse mener han er viktig fordi det gir en følelse av likeverdighet. Å være rettighetshaver handler om å være et fullverdig medlem av samfunnet, hvor man har både rettigheter og plikter (Honneth, 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 169). Mennesket kan derfor kun anerkjennes som en person med rettigheter, hvis det blir sosialt bekreftet og akseptert av fellesskapet. Individet oppnår selvrespekt, mens krenkelser, innebærer at rettighetene ikke blir møtt, og en forskjellsbehandling.

Den siste formen for anerkjennelse er solidaritet (Honneth, 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 169). Denne anerkjennelsen mottar man ved at man deltar i fellesskapet. Personen blir verdsatt gjennom sine prestasjoner, og får en følelse av å være verdifull. Denne sfæren kan sees opp mot forskjellige tilhørigheter i fellesskap. Den sikter til kulturelle, ideologiske, arbeidsmessige fellesskap. Ved å tilhøre dette, vil man anerkjennes for sin autonomi, kvaliteter og kompetanser (Honneth, 2008, sitert i Askheim, 2012, s. 169). Anerkjennelse i den juridiske forstand handler om at man skal få like rettigheter, mens solidaritet tar for seg en tanke om at man skal sees på som unike, hvor man er et fullkomment medlem i et fellesskap. For å kunne få et godt liv, mener Honneth at man må motta anerkjennelse i de tre ulike formene.

3.2 Tilknytningsperspektivet

Jeg har valgt å legge til grunn et tilknytningsperspektiv i denne avhandlingen. Med teorien til (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011 s. 4), kan vi forstå hvilken rolle omsorgspersoner har for barns utvikling, samt hvilke problemer tidlig adskillelse og bytter av voksenpersoner kan ha for ungdom i alderen 13-18 år som er målgruppen i denne oppgaven. Med tilknytning menes relasjonen som dannes mellom barnet og den primære omsorgsperson, hvor kvaliteten på båndet (relasjonen) påvirker hvordan det oppfatter seg selv og andre rundt seg. Bowlby (sitert i Brandtzæg, 2011, s. 4) forklarer tilknytning som noe biologisk styrt, hvor barn allerede fra

fødsel av søker å knytte seg til andre gjennom trøst, beskyttelse og fysisk kontakt når de er engstelige eller er utsatt for farer. Barn forsøker å knytte seg til et annet menneske gjennom nærkontakt med sin omsorgsperson. Det er først mot slutten av barnets første leveår, at barn utvikler et fast tilknytningsmønster (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011, s 6). I de situasjonene hvor barnet har grått, søkt trøst eller ønsket annen form for kontakt, har det gjort seg erfaringer med måten omsorgspersonene har respondert og hvilke følelser det har skapt. Barnet vil etter hvert sette dette i sammenheng og utvikle det som kalles indre arbeidsmodeller som er representasjoner av hvordan det selv blir oppfattet av sine omsorgspersoner (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011, s. 6-7). Barnet vil i ulike situasjoner ha forventninger til hvordan omsorgspersonene skal agere ovenfor barnet, basert på hva som ofte har skjedd i liknende situasjoner (Brandtzæg, 2011). Erfaringene barnet har med hvordan de voksne møter det annet signal påvirker deres selvforståelse. Barnets indre arbeidsmodeller kan endres gjennom erfaringer barnet får. Hvilke strategier barnet tar i bruk for å oppnå kontakt med sin omsorgsperson, skjer gjennom ulike former for tilknytningsatferd, og kan deles inn i følgende:

3.2.1 Trygg tilknytning

Barn som har levd under trygge omgivelser, på den måten at tilknytningspersonene har vært omsorgsfull, respondert på barnets signaler, vært stabile, tilstedeværende og aksepterende, får ofte en trygg tilknytning (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011 s. 10). Omsorgspersonene hjelper barna med å regulere sine følelser og til å forstå seg selv. Det betyr ikke at omsorgspersonen klarer å forstå barnets behov i enhver situasjon, men de er selv er klar over at feil og misforståelser kan oppstå, og når de oppdager hva som har gått galt er de i stand til å reparere forholdet. Barna føler seg sett, forstått og vil bruke omsorgspersonene sine som en trygg havn for utforskning, og søke kontakt når de ønsker trygghet. (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011, s. 10) forklarer følgende: «Et barn som føler seg forstått og elsket, vil utvikle en mental representasjon (eller en indre arbeidsmodell) av seg selv som en person som er verdt å bli elsket. Et slikt barn er i stand til å gjenkjenne, forstå og regulere sine følelser». Når barnet opplever vonde følelser, vet de at de kan håndtere det selv, eller at de kan søke hjelp hos sine omsorgspersoner. Barn med trygg tilknytning har ofte høy selvrespekt og har god evne til å sette seg inn i andres følelser.

3.2.2 Utrygg tilknytning

Utrygg tilknytning kan deles inn i utrygg/unnvikende og utrygg/ambivalent (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011, s. 11). Utrygge barn blir redde når omsorgspersonene forlater dem, samtidig som de er skeptiske til hvordan de voksne vil respondere når de møter dem. De er utrygge på om omsorgspersonene vil ivareta deres fysiske og emosjonelle behov når de trenger det. De bruker mye av sin energi på hvordan de tror omsorgspersonen vil agere. Utrygg/unnvikende tilknytning innebærer at omsorgspersonene er engstelige eller sinte når barnet gir uttrykk for at det trenger hjelp eller trøst. Omsorgspersonen vil ikke prøve å forstå barnets følelser dersom barnet er fortvilet eller ute av seg, men fortelle hvordan det bør oppføre seg. De voksne skaper en «mikroseparasjon», gjennom en generell avfeieing av barnet (Bowlby, sitert i Brandtzæg, 2011, s. 11). Barnet vil forsøke å innrette seg i forhold til den avfeide responsen og oppføre seg slik de tror den voksne ønsker. Utrygg/ambivalent tilknytningsstil innebærer at de voksne er lite engasjerte og sensitive ovenfor barnas behov fordi de selv har store strev. I slike tilfeller har barna en tendens til å maksimere sine uttrykk når de er lei seg eller opprørt for å bli lagt merke til. Som en følge av usikkerhet knyttet til omsorgspersonen tilgjengelighet, vil barnet ofte motsette seg å få trøst eller hjelp med regulering.

3.2.3 Desorganisert tilknytning

Barn som har omsorgspersoner med en skremmende atferd, for eksempel ved å bli truet eller påført vold, vil føle på en konstant uro hvor de opplever at de selv er årsaken til de voksnes atferd (Main og Hesse, 1990, sitert i Brandtzæg, 2011, s.13). Omsorgspersonene har ofte opplevd traume selv som ikke er bearbeidet. Omsorgspersonen kan derfor føle seg forvirret og skremt i sin rolle og utløse reaksjoner i form av frykt som en følge av ubearbeidede hendelser. Barnet kan være uten trygghet og trøst over lang tid, og en manglende tilknytning til sin omsorgsperson. Barnets behov for respons kan bli så høyt, at barnet dissosierer for ikke å bli følelsesmessig hyperaktivert. Dissosiering skjer når barn blir traumatisert, noe som gjør at det videre kan distansere seg fra opplevelser som er så sterke at hjernen i øyeblikket ikke kan behandle dem. Når de stadig blir skremt av sine omsorgspersoner, eller de opplever de voksne som skremt i sine relasjoner til dem, opplever de mikroseparasjoner ved at de føler seg psykologisk forlatt. De opplever fare når de selv er truet, og er triste når de ikke blir aspektert. Bowlby (1980, sitert i Brandtzæg, 2011, s. 14), fremhever at barn under slike tilfeller, kun takler disse påkjenningene, hvis det klarer å ta avstand fra vanskelige emosjoner.

4. METODE

Metode kan beskrives som en måte å gå frem på eller en strategi for hvordan forskeren har samlet empiri for undersøkelsen (Jacobsen, 2015, s. 21). Dette kapitlet vil ta for seg en trinnvis beskrivelse av fremgangsmåten jeg har benyttet for å belyse studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg vil ta for meg forskerens forforståelse, valg av forskningsstrategi og den vitenskapsteoretiske tilnærmingen. Jeg vil belyse de valgene jeg har gjort som forsker og hvordan disse i tilfelle kan ha hatt innvirkning på undersøkelsen.

4.1 Forskerens forforståelse

Det har vært viktig for meg å være bevisst på eget ståsted før jeg utarbeidet prosjektet. Alle mennesker fortolker sine omgivelser gjennom de erfaringene man gjør, og den kunnskapen man har. Thagaard (2018, s. 79) uttrykker følgende: *«hva vi legger vekt på, og hvordan vi kan forstå inntrykkene fra felten, er preget av den erfaring og de perspektiver vi bringer med oss i felten, enten det er tilknyttet kulturen eller er utenforstående»*. Valg av tema for oppgaven kan ses i sammenheng med min egen erfaringsbakgrunn, jobberfaring og en faglig interesse for fosterhjemsfeltet. Dette danner noen utgangspunkter for prosjektet som har vært med å påvirke hvilken retning undersøkelsen skulle ta. Både problemstilling og forskningsspørsmål gjenspeiler dette. Den innledende forberedelsen har hatt betydning for de valgene som er tatt under gjennomføringsfasen. Før oppstart av prosjektet, hadde jeg en tanke om at jeg ønsket å undersøke fosterhjem med fokus på utilsiktet flytting. Både egne erfaringer, men kanskje spesielt masterstudiet har gitt meg en interesse for å studere sammenhengen mellom det juridiske rammeverket og praksisnormer i barnevernet. Jeg gjorde derfor et litteratursøk i ulike databaser og etablerte et kunnskapsgrunnlag basert på dette. Samtidig utarbeidet jeg tre forhåndsdefinerte temaer som jeg ønsket å utforske nærmere. Dette ga meg noen antakelser eller hypoteser om hva jeg vil finne, det som omtales som «forventningshorisont» (Thomassen, 2006, s. 79). Dilemmaene med slike antakelser er at de vil rette fokus mot noe, og samtidig ekskludere noe annet, det man ikke får øye på. Dette gjelder alltid når man iakttar verden omkring seg. Man har en forutsetning om hva man skal se, en forventning om hva man vil finne (Thomassen, 2006, s. 79). Jeg har derfor vært bevisst på denne «forventningshorisonten» slik at jeg er åpen for å forstå og ta inn informantenes synspunkter og budskap. Jeg har også

reflektert over hvilken innflytelse min rolle og posisjon som forsker kunne ha i møte med informantene.

4.2 Kvalitativ forskningsstrategi

Problemstillingen blir styrende for den metoden man velger for innsamling av data (Jacobsen, 2015 s. 46). I denne oppgaven fokuserer problemstillingen på fosterbarna, fosterforeldrenes og fosterhjemsveilederen sine erfaringer med utilsiktet flytting. Jeg har derfor valgt en kvalitativ forskningsstrategi, som retter oppmerksomhet mot å forstå de livene som menneskene lever (Thagaard, 2018, s. 11). Kvalitativ forskning søker betydningen av menneskers erfaringer og opplevelser av det fenomenet som skal undersøkes (Thagaard, 2018, s. 11). Å kunne snakke med de involverte aktørene som utilsiktet flytting direkte berører, vil gi meg innsikt i hvordan de forstår sin rolle og situasjon. Intensjonen er å få frem beskrivelser og dybdefortellinger som gjenspeiler deres opplevelser og erfaringer, for deretter å se disse i sammenheng. Deres erfaringer med utilsiktet flytting vil kunne bidra til å avdekke hva som kan forbedres for potensielt å unngå slike tilfeller. En annen årsak til at denne metoden vil være egnet, er at den gir meg mulighet til å studere fenomenet i deres naturlige kontekst gjennom direkte kontakt. Utilsiktet flytting er en kompleks og dynamisk prosess som skjer i en kontekst av relasjoner og interaksjoner mellom flere aktører (Backe-Hansen, et al., 2013, s. 9). Det gir meg som forsker mulighet til å møte informantene «ansikt til ansikt», for å få frem nyansene i denne problematikken. Gjennom et begrenset antall personer, vil jeg likevel kunne få detaljerte beskrivelser og en dypere forståelse.

4.3 Fenomenologisk tilnærming

Vitenskapsteori gir forskeren mulighet til å studere og reflektere over egen praksis (Thomassen, 2006 s. 170). Det er med andre ord «tenkemåten» man tar i bruk i forskningen. Den er opptatt av ulike forståelsesmønstre, om hvordan virkeligheten fremstår, og hvordan man kan tilegne seg kunnskap om virkeligheten (Jacobsen, 2015, s. 22-23). Å velge et vitenskapsteoretisk ståsted handler om den virkelighetsoppfatning man tar utgangspunkt i når man utforsker et fenomen (Jacobsen, 2015, s. 23.) For å besvare problemstillingen i min oppgave har jeg valgt et *fenomenologisk* ståsted som fokuserer på menneskelig erfaring og hvordan de forstår og gir mening til verden rundt seg fra et subjektivt ståsted (Thagaard, 2006, s. 36). Det kan være

relevant å velge et fenomenologisk perspektiv ettersom jeg vil undersøke subjektivitet og meningsdannelsene knyttet til utilsiktet flytting. Likevel var det ikke åpenbart at jeg skulle velge dette perspektivet. I planleggingsfasen vekslet jeg mellom å benytte hermeneutikk, fenomenologi eller å kombinere dem. Begge tilnærmingene fokuserer på menneskets forståelser av verden (Thomassen, 2016). Selv om posisjonene kan ha en del til felles, finnes det også noen nyanser (Thomassen, et al, 2016). I den hermeneutiske forankringen er *forforståelse* en betingelse for utvikling av all kunnskap, mens det innenfor den fenomenologiske tradisjonen handler om å tilsidesette alle *antakelser og forutsetninger*. Etter en nøye vurdering av perspektivene, landet jeg på at fenomenologi ville passe best til problemstillingen. Fenomenologien forsøker å ta for seg hvordan fenomenet- «saken selv» opptrer for individet (Thomassen, 2006, s. 170). Den krever at jeg er bevisst på mine holdninger og de valgene jeg tar som forsker, for å sikre at intervjuene blir minst mulig påvirket av min forforståelse (Thagaard, 2018, s. 36). Det innebærer en bevisstgjøring rundt egne verdisyn, hvilket ståsted jeg har til feltet og problematikken. Vi har alle med oss en forforståelse, men det betyr at man må være klar over dem, og kunne legge de til side (Thagaard,2018).

4.4 Kvalitativ intervju

Man kan utforme forskningsintervjuer på ulike måter (Thagaard, 2018, s. 90). Jeg har valgt å benytte meg kvalitative intervjuer, som kjennetegnes av at intervjuer utføres «ansikt-ansikt» (Jacobsen, 2015, s. 146). Hensikten med intervjuer er å få rikelige og omfattende kunnskaper om hvordan andre mennesker opplever sin situasjon, og hvilke synspunkter og perspektiver de har på temaet intervjuet handler om (Thagaard, 2018, s. 89). Videre har jeg valgt å gjennomføre individuelle intervju, for å få frem det unike og personlige synspunkter et fenomen/forhold (Jacobsen, 2015, s. 173).

Jeg har tatt utgangspunkt i semistrukturerte intervjuer, med en delvis strukturert tilnærming (Thagaard, 2018, s. 91). Denne tilnærmingen kjennetegnes av at temaene ofte er fastlagt på forhånd, men at man kan bestemme rekkefølgen på temaene underveis. Vi kan følge med på intervjupersonenes fortelling, og samtidig sørge for at de temaene som er viktige for problemstillingen blir belyst i løpet av samtalen. Valget om å bruke semistrukturert intervju var fordi den gir rom for å forberede spørsmål på forhånd samtidig som informantene har autonomi til å uttrykke sine meninger om emnet på egne premisser (Thagaard, 2018, s. 91). Forskeren er fleksibel ovenfor informantens utsagn og spørsmålene som gis er relevant for temaet i

undersøkelsen. På denne måten kan man følge informantenes beskrivelser og samtidig involvere temaer som ikke var definert eller planlagt på forhånd.

4.5 Intervjuguide

Når jeg hadde bestemt meg for hvilken intervjuform jeg skulle benytte, var neste skritt å utforme intervjuguiden. I arbeidet mot datainnsamling ble det utarbeidet en semistrukturert intervjuguide til hver enkelt gruppe (se vedlegg). Jeg utformet intervjuguiden med utgangspunkt i problemstillingen og definerte noen overordnede temaer som jeg ønsket å utforske nærmere. Det ble laget nokså like temaer til informantgruppene, med behov for å gjøre noen forskjellige vinklinger for å tilpasse områdene til problemstillingen og det jeg ønsket å få svar på. Jeg lagde fire temaer til hver informantgruppe med underordnede spørsmål.

De første temaene som ble laget til alle parter var: hvordan de forstod sin *egen rolle eller situasjon*, hvilke *erfaringer* fosterbarn, fosterforeldre og barnevern hadde med hverandre, hvordan ungdommene fikk mulighet til å *påvirke beslutningsprosesser*, samt hva de ulike informantgruppene anså som viktig i et *fremtidig fosterhjemsarbeid*. Videre var det kun fosterforeldrene og fosterhjemsveilederen som fikk temaer med tilhørende spørsmål om hvordan de opplevde *vilkårene og rammebetingelsene* til fosterhjem. Ettersom jeg skulle belyse perspektiver fra forskjellige aldersgrupper med ulike situasjoner, oppgaver og utgangspunkter ble det derfor viktig å tilpasse intervjuguiden. Den første delen i intervjuguiden bestod av innledning som krevde *grunnleggende opplysninger* som blant annet alder og utdanning.

Intervjuguiden ble sendt inn til veilederen min for justeringer, og videre til Norsk senter for dataforskning (heretter kalt NSD). NSD anbefalte meg å endre noen av spørsmålene i intervjuguiden til fosterforeldrene, slik at de ble mer systemrettet. Dette da de indirekte berørte fosterbarna. Om jeg ikke ønsket dette kunne jeg innhente samtykke fra fosterbarna til å la fosterforeldrene dele opplysninger om dem. Jeg gjorde en del refleksjoner rundt dette. På en side kunne det tenkes at jeg fikk færre beskrivelser av fosterforeldrenes relasjoner til ungdommene, som kunne være viktig for å få en helhetlig forståelse. Samtidig var ikke fosterbarna en del av prosjektet slik at de kunne tale sin sak. Jeg veide for og imot og endte opp med å endre noen av spørsmålene slik at de fikk en systemvinkling. Jeg tok en vurdering på at jeg ikke skulle snakke om disse ungdommene, siden de ikke kunne være der selv. Dette

gjorde meg også mer bevisst på hvordan jeg skulle opptre under samtalen og hva vi kunne snakke om. Jeg skulle også rekruttere ungdommer fra en annen familie til prosjektet.

4.6 Utvalg for undersøkelsen

En populasjon for en undersøkelse er en gruppe mennesker, eller fenomener som vi søker å få mer kunnskap om (Jacobsen, 2015, s. 179). I studien er det benyttet en strategisk utvelging, med fokus på å velge ut enheter eller personer med samme egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen. En måte å gjøre det på er å sende en hevendelse i ulike kontekster, hvor det kan finnes mulige informanter. Ved å opprette kontakt innenfor et miljø man skal utforske, vil man kunne finne aktuelle informanter. Informantene i min undersøkelse er et resultat av strategisk utvelging ved at de alle innehar de kriteriene som er nødvendig for å kunne belyse problemstillingen. Studiens utvalgsriterier er:

- *Ungdom eller unge voksne* som har erfaring med minst 1 utilsiktet flytting fra fosterhjem i alderen 13-18 år. Flyttingen må ha skjedd før det var planlagt og på grunn av vansker som har oppstått.
- *Fosterforeldre* som har erfaring med at ungdom i alderen 13-18 år har flyttet ut av minst 1 kommunalt fosterhjem, før det var planlagt og på grunn av vansker som har oppstått.
- *Fosterhjemsveiledere* som har erfaring med at ungdom i alderen 13-18 år har flyttet ut av minst 1 kommunalt fosterhjem, før det var planlagt og på grunn av vansker som har oppstått.
- Flyttingen blant informantgruppene må ha skjedd innen de 6 siste årene.

Jeg vil i det følgende forklare hvordan jeg kom frem til overnevnte utvalg og kriterier:

Det første jeg gjorde var å ta stilling til den teoretiske populasjonen (Jacobsen, 2015 s. 291). Høsten 2021 hadde jeg først og fremst en tanke om å rekruttere fosterhjemsveiledere til prosjektet, da jeg ble gjort oppmerksom på at det kunne være krevende å komme i kontakt med

fosterforeldre og ungdommer, og som ønsket å besvare denne type problemstilling. Jeg forholdt meg til dette, men endret imidlertid retning på nyåret og ønsket å rekruttere ungdommer, fosterforeldre og fosterhjemsveiledere. Jeg vurderte det hensiktsmessig å rekruttere fosterforeldre, fosterbarn og fosterhjemsveileder uavhengig av hverandre av hensyn til databeskyttelse og personvern samt for å sikre et bredt utvalg vurderte. Jeg overveide antallet i utvalget og kom frem til at det var mest hensiktsmessig å velge ut flest ungdommer, ettersom deres perspektiver er minst belyst i litteraturen og det er dem flyttingene gjelder. Jeg landet derfor på å ta utgangspunkt i 4 ungdommer. Jeg ønsket også å velge ut 1 saksbehandler i det kommunale barnevernet, samt 1 fosterhjemsveileder fra fosterhjemstjenesten og 2 fosterforeldre for å få en helhetlig tilnærming til problemstillingen.

Å lage en oversikt over kontaktinformasjon til de ulike barneverntjenestene, samt aktuelle foreninger og organisasjoner var tidkrevende. Spesielt utfordrende var det å få tak i kontaktopplysninger til ulike barneverntjenester, da et fåtall hadde tilgjengelige telefon nummer eller mailadresser direkte til arbeidsstedet på nettsidene. Jeg anså det som mest hensiktsmessig å diskutere utvalgskriteriene med de ulike stedene jeg ønsket å innhente informanter fra, for så å kontakte de aktuelle personene selv. Jeg forsøkte etablerte tidlig kontakt med ledere, enhetsledere og ansatte som kunne hjelpe meg på veien.

Det neste steget handlet om å tidsavgrense enhetene (Jacobsen, 2015, s. 292). Det vil si at jeg definerte et tidsaspekt for når den utilsiktede flyttingen måtte ha skjedd. Jeg anså det som hensiktsmessig å få med noen variasjoner, men ønsket heller ikke få en indikasjon på eldre forhold som ikke ville gjenspeile dagens situasjon. Mange systemiske endringer har skjedd på fosterhjemsfeltet, og i barnevernet generelt de siste årene. Samtidig reflekterte jeg over om et kort tidsaspektet i det hele tatt ville ha noen negativ innvirkning på undersøkelsen, ettersom definisjonen «utilsiktet flytting» krever at det må ha skjedd før planlagt og at har vært *vansker* til stede. Disse vanskene kan være uavhengig *tid* og gjenspeile både eldre og nyere fosterhjemsomsorg. Jeg ble nysgjerrig på dette, og endte til slutt opp med et tidsspenn på 6 år, for å kunne omfavne nyere flyttinger, men også noen eldre. Dette for å se utviklingen, om problemene er de samme eller om de har endret seg.

Videre bestemte jeg meg for å legge hovedvekt på *oppfølgingsfasen* i fosterhjemmet, det vil si etter at fosterbarnet har flyttet inn. Samtidig er en utilsiktet flytting et resultat av en kompleks prosess, og for å kunne se et mønster eller en sammenheng i dette, anså jeg det likevel som nødvendig å berøre noen forhold ved den innledende forberedelsesfasen samt den første tiden i

etterkant av flyttingen. Utenom dette la jeg opp til at det kunne være forskjeller i forhold til når ungdommene flyttet inn i fosterhjem første gang. Dette ville favne variasjoner i barnas behov for oppfølging og hvordan situasjonen i fosterhjemmet utviklet seg over tid. Det aller viktigste kriteriet var at den utilsiktede flyttingen forekom i tenårene, slik at jeg kunne se nærmere på hva som kunne bidra til å forhindre fenomenet blant ungdommer.

4.7 Presentasjon av ungdommene

Denne studien endte opp med 3 forskjellige utvalg som inkluderer 4 ungdommer, 2 fosterforeldre og 1 fosterhjemsveileder. De fleste ungdommene har vekslet mellom flyttinger fra fosterhjem, foreldrehjem og institusjon. Vi finner variasjoner i alder for når de opplevde den første utilsiktede flyttingen, antall ganger de har flyttet og om det var i regi av det kommunale eller statlige barnevernet. Det er kun flyttinger i regi av det kommunale barnevernet som denne oppgaven omhandler. Det kan derfor være enkelte som har hatt flere flyttinger totalt enn det som er oppgitt i følgende tabell:

Informanter	Alder ved første flytting fra fosterhjem	Antall flyttinger i regi av det kommunale barnevernet
1	12 år	7-8
2	15 år	6
3	15 år	3
4	11år	5

Tabell 1) Ungdom med antall flyttinger i regi av det kommunale barnevernet

4.8 Rekruttering av informanter

Etter å ha bestemt hvem jeg skulle velge ut, hadde jeg en liste med kriterier å gå etter. Når prosjektet mitt ble godkjent av NSD startet jeg rekrutteringen. Dette var en pågående og krevende prosess som tok mye lenger tid enn jeg hadde forespeilet. Jeg hadde i forkant av denne fasen vært i kontakt med Fosterhjemsforeningen, Forandringsfabrikken og ulike barneverntjenester for å drøfte hvordan jeg kunne gå frem.

Fosterforeldre

Fosterhjemsforeningen hadde imidlertid ikke oversikt over eller kjennskap til konkrete personer som hadde opplevd utilsiktet flytting fra fosterhjem. De påpekte at det var en viktig og aktuell problemstilling å ta opp, og ønsket å hjelpe meg i rekrutteringsprosessen. Jeg sendte et informasjonsbrev til foreningen som la ut dette på Fylkesforeningens Facebook-side. Jeg beskrev prosjektet og med et ønske om deltakelse fra to fosterforeldre. I tillegg ble det presisert at interesserte skulle ta kontakt med meg for å få mer informasjon. Etter kort tid ble jeg kontaktet av to mulige informanter. Den ene befant seg i en uavklart situasjon knyttet til en potensiell utilsiktet flytting, men trakk seg en stund etterpå. Den andre fosterforelderen hadde nylig vært gjennom en utilsiktet flytting og var tydelig på at hun var interessert i å delta. Jeg vurderte det som at informanten oppfylte kriteriene for undersøkelsen. Ungdommen var 16 år og hadde nettopp flyttet fra fosterhjemmet. Dette hadde skjedd på ungdommens eget ønske, tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som hadde oppstått. Bruddet var ferskt og innenfor for tidsaspektet.

Det gikk 3 uker uten at jeg lyktes med å finne flere interesserte fosterforeldre. Jeg var i kontakt med både organisasjonsansvarlig og leder for Fosterhjemsforeningen Tone Granaas i løpet av disse ukene. Tone undersøkte om noen av hennes kollegaer kunne ha kjennskap til fosterforeldre som hadde opplevd brudd. Etter litt tid fikk jeg epost av en hennes kollegaer som hadde kontaktinformasjon til potensielle informanter. Jeg presenterte mitt prosjekt for de aktuelle og undersøkte om de var interessert i å motta et informasjonsbrev. Den ene fosterforelderen befant seg i en generelt krevende prosess, med rettsaker og en vanskelig livssituasjon. Vedkommende kom frem til at det ikke var et passende tidspunkt og ønsket ikke å delta. Den andre fosterforelderen oppfylte ikke kriteriene for en utilsiktet flytting, ifølge henne selv.

Saksbehandler

Parallelt med rekrutteringen av fosterforeldre jobbet jeg med å finne 1 aktuell saksbehandler fra barnevernet. I planleggingsfasen hadde jeg skaffet meg en oversikt med kontaktinformasjon til en del bydeler i Oslo. Jeg sendte ut mer enn 12 informasjonsbrev til ulike bydeler, i tillegg til en rekke andre kommuner på Østlandet, uten å lykkes. Responsen var at de ikke hadde noen i målgruppen, at de allerede hadde påtatt seg oppdrag fra andre masterstudenter eller at de manglet kapasitet. I tillegg kunne mange tjenester respondere flere uker etter at eposten var sendt, samt som en del tjenester ikke svarte i det hele tatt. Jeg var i kontakt med enhetsledelse,

barnevernsledere, barnevernansatte, uten hell. Det var en enhetsleder innenfor omsorgssektoren som reflekterte over at utilsiktet flytting kunne være et sårbart tema for mange. Dette ved at tjenester kunne ha en opplevelse av å være en medvirkende årsak til flyttingen, og av den grunn ikke ønsket å delta. Jeg var forberedt på dette, og synes det var en naturlig og forståelig forklaring.

Fosterhjemsveileder

I tillegg jobbet jeg med å finne 1 fosterhjemsveileder til prosjektet. Denne informanten ble rekruttert gjennom en enhetsleder innenfor fosterhjemmsorgen som tipset meg om sine ansatte. Jeg fikk raskt respons fra den aktuelle som takket ja til deltakelse. Vedkommende mottok også informasjonsbrev på epost.

Ungdommer

Jeg hadde kontinuerlig kontakt med gruppeleder i Forandringsfabrikken, Anika Kurshed som forsøkte å sette meg i kontakt med aktuelle ungdommer. Anika uttrykte et ønske om at ungdommene samtykket selv, og ikke med underskrift fra sine fosterforeldre/foreldre. Som forsker støttet jeg denne tanken, da det underbygde at de har samtykket på et selvstendig grunnlag og at deltakelsen var frivillig. Ifølge Lov om personvern, kan barn og ungdommer som regel samtykke til deltakelse selv fra 15 år. Hvis det skal samles inn særlige kategorier av personopplysninger, slik NSD vurderte i mitt prosjekt, må ungdommen ha fylt 16 år. At de måtte være 16 år, ble derfor en endring i prosjektet.

Jeg sendte ut informasjonsbrev til de ulike informantgruppene på epost, som ble utformet etter mal fra NSD. De interesserte mottok også informasjonsskriv og samtykkeskjema.

Oppsummert lyktes jeg med å rekruttere 4 fosterbarn, 2 fosterforeldre og 1 fosterhjemsveileder. Jeg manglet 1 saksbehandler fra barnevernet, men ettersom også fosterhjemsveilederen hadde mange års erfaring fra det kommunale barnevernet, anså jeg derfor dette perspektivet som ivaretatt. Rekrutteringsprosessen var ferdig i begynnelsen av vårsemesteret 2022.

Av informantene som ønsket å delta var det 7 kvinner. Det kan tenkes at kjønn har betydning for temaet i min undersøkelse, og at kvinner og menn har ulike perspektiver på utilsiktede flyttinger. Jeg utelukker ikke at det kan være forskjeller på for eksempel hvilken type omsorg gutter og jenter opplever at de trenger, (hvordan de blir møtt på følelser, hvor mye nærhet de ønsker o.l.). Samtidig kan eventuelle forskjeller gjenspeile individuelle faktorer som ikke

knytter seg til kjønn. Tanken var å rekruttere både menn og kvinner, men fordi det var tidkrevende å finne aktuelle informanter, ble det ikke stilt som et kriterium.

Jeg valgte å starte med 7 informanter for å se om jeg hadde nok. Etter å ha gjennomført analysen på de syv intervjuene, hadde jeg nok funn til å belyse min problemstilling.

4.9 Innsamling av data

I planleggingsprosessen var tanken å intervjuer fosterbarna, fosterforeldrene og fosterhjemsveilederen ved fysisk oppmøte. På grunn av covid og at informantene mine var spredt mellom ulike regioner var det noen som ønsket å delta digitalt. Jeg intervjuet derfor enkelte over Teams. Blant fosterbarna ble tre intervjuer avholdt på hovedlokalene til Forandringsfabrikken i Oslo, og ett over Teams. Den ene fosterforelderen deltok også på Teams. Den andre fosterforelderen måtte gjennomføres på telefon grunnet plutselig sykdom over en lengre periode. Jeg tok lydopptak og noterte stikkord under alle intervjuene, med unntak av telefonsamtalen, hvor jeg ble nødt til å notere hele samtalen på grunn av tekniske problemer med diktafon appen. Informanten gjentok det som ble sagt underveis, og oppklarte beskrivelser av situasjoner. Jeg leste også fra notatene slik at hun kunne bekrefte om jeg hadde oppfattet riktig. Intervjuene tok opp til 1,5 timer med hver informant. Ulempen med telefonsamtalen var åpenbart at jeg ikke kunne se vedkommende, samt at jeg ikke kunne lytte til noe opptak i ettertid. Intervjuene på Teams fungerte etter planen. Samtidig var jeg bevisst på at kvaliteten på lyd og internett kunne bli dårlig. En annen ulempe med intervjuer over internett er at det blir mindre personlig og nært, og man får ikke med seg kroppsspråk og uttrykk på samme måte som når man er i samme rom. Jeg fikk inntrykk av at mine informanter var godt kjent med Teams. Fordelene med bruk av Teams var at informantene mine ble mindre belastet, og kunne gjennomføre intervjuene hjemmefra uten forstyrrelser og samtidig finne et tidspunkt som passet.

Intervjuene ble gjennomført mellom april og mai 2022, og tok opp til 1,5 time med hver informant. Hensikten med intervjuene var å få frem informantenes egne erfaringer og historier for å oppnå en bredere innsikt i deres hverdag i fosterhjem og hvordan man kan forhindre utilsiktede flyttinger. Ut fra et fenomenologisk perspektiv innebærer det at deres fortellinger formidles slik de fremkommer for dem. Jeg opplevde at ungdommene var svært engasjert i å dele sine erfaringer og synspunkter under hele intervjuet. Det samme for fosterforeldrene og

fosterhjemsveilederen. Ungdommene var spesielt opptatt av å beskrive konkrete hendelser og var svært gode til å sette ord på ting i en sammenheng.

5. ANALYSEPROSESSEN

Prosesen med dataanalyse hjelper forskeren til å forstå dataene som samles inn og til å hente ut nødvendig informasjon. Å analysere handler om å søke etter mening i den informasjonen man har innhentet. Denne studien henter inspirasjon fra analysemodellen til Braun & Clarke (2006) som innebærer å identifisere, kode og analysere temaer eller mønstre i datamaterialet på en måte som gjenspeiler virkeligheten. I analysen av materialet var det viktig for meg å få frem alle informantenes beskrivelser på en meningsfull måte. Jeg bestemte meg for å gjennomføre en tematisk analyse av datamaterialet, hvor jeg kunne plassere temaer etter kategorier. Flexibiliteten gjorde at jeg fant denne metoden passende til mitt prosjekt, fordi den legger til rette for at forskeren kan tilpasse opplegget og bevege seg mellom ulike faser (Braun & Clark, 2006, s. 86). Metoden krever heller ikke at man har omfattende kunnskap for å kunne ta den i bruk, og kan derfor være nyttig for de med mindre forskningserfaring (Braun & Clark, 2006 s. 78). Samtidig er det en lite avgrenset metode og jeg anså jeg det som nødvendig å gjøre tydelige og konkrete beskrivelser underveis for å ha noen rammer å forholde meg til (Braun & Clark, 2006, s. 78). Braun & Clark (2006, s. 78) hevder at fleksibiliteten i en tematisk analyse kan være en fordel:

«Through its theoretical freedom, the-matic analysis provides a flexible and use-ful research tool, which can potentially provide a rich and detailed, yet complex, account of data» (Braun & Clark, 2006, s. 78).

Med denne analysemetoden ønsket jeg å finne flere nyanser som kunne føre til en mer konkret forståelse av fenomenet utilsiktet flytting. Etter hvert som jeg gjorde meg kjent med de ulike tilnærmingene innenfor analysemetoden, landet jeg på å kombinere en induktiv (datadrevet) og deduktiv (teoridrevet) metode. En induktiv metode betyr at temaene som er identifisert er avledet av datamaterialet, med utgangspunkt i intervjuene og dataene som fremkommer (Braun & Clark, 2006, s. 83). En deduktiv tilnærming benyttes når forskeren har analysert materialet fra et teoretisk utgangspunkt (Braun & Clark, s. 84). Under planleggingen av prosjektet satte jeg meg inn i forskningen og valgte ut noen temaer som kunne være relevant og av interesse. Det ble derfor nærliggende å ta utgangspunkt i en teoridrevet metode, ettersom jeg har utarbeidet forskningsspørsmål og definert enkelte temaer. Samtidig ønsket jeg å få en helhetlig tilnærming til problemstilling, og det var viktig for meg å ha et åpent sinn for å forstå deres historier ut fra deres perspektiv. Jeg anså dermed en krysning mellom disse to som hensiktsmessig. Videre valgte jeg en overordnet (semantisk) analyse for å gi en rik tematisk beskrivelse av hele mitt datamateriale, fremfor å gå i dybden og redegjøre for ett spesielt aspekt

(latent). Den passet til den fenomenologiske retningen, som studerer fenomener slik de fremtrer for oss (Thomassen, 2006, s. 170). En semantisk analyse kan også egne seg når man forsker på et lite undersøkt område, eller når man intervjuer deltakere som har synspunkter på et tema som ikke er kjent (Braun & Clarke, 2006, s. 81).

Analyseprosessen til Braun & Clarke (2006) bygger på seks ulike faser, for hvordan man stegvis kan gå frem:

Fase 1: Bli kjent med datamaterialet

Den første fasen handler om å bli kjent med datamaterialet og å få et overblikk. Under intervjuene snakket flere av informantene om samme fenomener. De hadde ulike opplevelser, men samme tema gjentok seg, noe som ga meg et overblikk på hva teamene handlet om. Jeg samlet inn og transkriberte dataene selv, noe som var en fordel da jeg var godt kjent med materialet fra før av. Etter hvert enkelt intervju skrev jeg ned mine tanker og refleksjoner, mens selve transkriberingen ble utført en dag eller to etter intervjuene. Jeg lyttet til lydopptakene flere ganger for å sikre nøyaktighet.

Den neste fasen til Braun & Clarke (2006), handler om å finne de første kodene. Kodene identifiserer trekk ved dataene, hvor forskeren forsøker å plukke ut og se sammenhenger som vil kunne bli til temaer. Prosessen med koding handler om å organisere dataene i meningsfulle grupper. Jeg brukte markeringstusj og skrev stikkord i marginen på hver side. Hensikten med å trekke ut og utheve setninger fra teksten, er at man ikke endrer på meningen noe er sagt i, og at analysen blir gjort på riktig grunnlag (Thagaard, 2018). Jeg gikk over hele datasettet for å kode alle mønster, for å ikke utelukke noe som kanskje kunne bli viktig senere. Jeg kodet intervjuene flere ganger, for å forsikre meg om at jeg ikke hadde oversett noe.

Fase 2: Lete etter temaer

Den tredje fasen innebærer at forskeren sorterer dataen i mulige temaer (Brown & Clarke, 2006). Forskeren begynner å analysere kodene og vurderer hvordan de ulike kodene kan plasseres i ulike kategorier. Jeg startet med å ordne data som hadde like trekk, i kategorier. Jeg samlet de temaene med fellesnevner til en hovedkategori, og lagde videre underkategorier. Mens jeg plasserte de temaene som kunne hørt til hvor som helst, i en «diverse» spalt. En del av temaene var likt det som forskningsspørsmålene mine tok opp, mens noen temaer brakte frem noe nytt.

Fase 3: Gjennomgang av temaer

Den fjerde fasen tar for seg gjennomgang av temaene, da det kan være noen som ikke utgjør et helt tema (fordi det ikke er nok data til å støtte poengene, dataene er forskjellige eller at noen temaer overlapper hverandre) (Brown & Clarke, 2006). Jeg hadde tre perspektiver jeg skulle sette opp mot hverandre, og i denne fasen fant jeg ut at det var noen temaer som egentlig ikke utgjorde et hovedtema, fordi det ikke var nok data til det, i tillegg til at jeg også benyttet forskningsspørsmålene som rettesnor for hva jeg ville få frem, og dermed passet ikke alle temaene inn. Jeg omorganiserte derfor temaene, og flyttet noen over til andre temaer, mens resten uteble. På dette stadiet ble det også for mange undertemaer, så det ble en lite helhetlig fremstilling av datamaterialet. Jeg tok dermed vekk noen av disse, for at det skulle bli mer sammenhengende. Fordi jeg har tre perspektiver å sette opp mot hverandre, ble det nødvendig å lage videre kategorier.

Fase 4: Definere og navngi temaer

Denne fasen handler om å justere temaene og identifisere essen av hva hvert tema handler om, så vel som temaene samlet (Braun & Clarke, 2006). Forskeren bestemmer hvilke aspekt av datamaterialet som hvert tema rommer. Det er viktig at man ikke gjør for mye, men at man forklarer hva som er interessant med dem og hvorfor. Jeg begynte med å se over kodene for hvert tema, for å få tak på fortellingene i forhold til forskningsspørsmålene og problemstillingen. Deretter noterte jeg et lite utdrag for å få en forståelse av hva det handlet om.

Fase 5: Utarbeide rapporten

Den sjette fasen tar for seg rapportering av funnene, det vil si at man gjengir funnene skriftlig (Braun & Clarke, 2006). Den skal fremstilles som en fortelling som overbevisende illustrerer hva historien kan fortelle om dataene. Ofte velges eksempler eller utdrag som fanger essenser og poeng man demonstrerer. Den analytiske fortellingen må argumentere i forhold til forskningsspørsmålene.

Nedenfor ser du utdrag fra temaer og koder fra analyseprosessen:

Utsagn om hva som er viktig for å forhindre utilsiktede flyttinger:	Koder

«... førstelinjen er nødt til å sette inn alt de har av ressurser på gode, trygge stabile folk».	<ul style="list-style-type: none"> - Resurser - Gode og stabile folk
«... bedre samarbeidet med barnevernet, at de faktisk hører på oss, at vi ikke får nye saksbehandlere hele tiden».	<ul style="list-style-type: none"> - Bedre samarbeid - Bli lyttet til - Mer stabilt personale i barnevernet
«... barnevernet må ha grundigere undersøkelse på hjem som kan bli fosterhjem og ikke. Det er mange som bare vil gjøre det for pengene».	<ul style="list-style-type: none"> - Grundigere undersøkelse av fosterhjem - Sikre større trygghet
«... det kunne de unngått om de samarbeidet med meg, om at de måtte snakke med meg om det jeg hadde inni meg».	<ul style="list-style-type: none"> - Bli hørt - Undersøke hva som ligger bak ungdommens atferd
«... bruke mye tid med barna og blir ordentlig kjent, hvem er egentlig barnet i virkeligheten».	<ul style="list-style-type: none"> - Sette av tid - Bli kjent - Forstå hvem ungdommen er
«... rammevilkår, samarbeidet og dialog. At saksbehandlerne er litt ydmyke og vil lytte».	<ul style="list-style-type: none"> - Rammevilkår - Kommunikasjon og samarbeid - Respekt - Bli lyttet til

Tabell 2. Utdrag fra temaer med koder og sitater.

6. ETISKE BETRAKTNINGER

6.1 Godkjenning av prosjektet

Etiske betraktninger skal følges gjennom hele forskningsprosessen fra planleggings-fasen til rapportering (Thaagard, 2018). Forskningsprosjektet ble godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Under behandlingsprosessen ble jeg bedt om å endre intervjuguiden til fosterforeldrene, da den ikke ivaretok personvernet til fosterbarna. Jeg gjorde noen justeringer, i tråd med problemstillingen og forskningsspørsmålene. Deretter ble studien godkjent. Den er ikke meldt til Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskning (REK). Videre ble prosjektet mitt opprettet i Tjenester for sensitive data (TSD).

6.2 Informert samtykke

Det ble utformet samtykkeskjema etter gjeldende retningslinjer fra NSD hvor tre informanter samtykket elektronisk. Samtykket inneholdt opplysninger om formålet med prosjektet, generelle temaer, deres rettigheter knyttet til personopplysninger og deres mulighet til å trekke seg uten å måtte oppgi hvorfor. I tråd med den fenomenologiske retningen, forsøkte jeg å sette mine forkunnskaper fra barnevernsarbeidet til side, for at jeg skulle starte med færrest mulige forutsetninger.

6.3 Anonymisering

Å anonymisere informantene har vært en sentral del av arbeidet. Før intervjuene nevnte jeg for informantene hva formålet med lydopptakene var, hvordan jeg skulle ivareta sensitive data både på opptak og under skriving, og at jeg ville destruere alle transkriberte dokumenter og opptak ved prosjektets slutt. Jeg benyttet Nettskjema-diktafon appen for lydopptak, hvor opptaket umiddelbart ble kryptert på telefon. Av sikkerhetsmessige grunner kan man ikke lytte til opptakene på mobilappen. Med en gang lydfilene ble overført til pc'en, anonymiserte jeg alle informantene ved å gi de ulike bokstaver. Under transkribering, fjernet jeg informasjon som kunne gjenkjenne informantene. Jeg har opprettholdt informantenes beskrivelser når funn fremstilles, men informasjon som særlig knytter seg til sensitive opplysninger om en person, eller som kan være med på å avsløre vedkommende sin anonymet, er uteblitt.

7. RESULTATER

Hensikten med dette kapitlet er å presentere resultater som er sentrale når jeg skal drøfte problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Sviktende oppfølging	Manglende forståelse	Ressursmangel
Gi meg innsikt i eget liv	Hvem er jeg uten mine problemer	Jeg trenger voksne som har tid til meg
Alle snakker med alle utenom meg	Vær ekte mot meg	Stabil bemanning for å sikre bedre informasjonsflyt
Gi meg trygghet der jeg bor	Gi oss støtte for våre bekymringer	Et sterkt lag i ryggen
Gi oss nok informasjon	Styrke en felles forståelse	Vi trenger flere egnede fosterhjem
Gi oss rettferdig behandling		
Se barna gjennom et helt oppvekstløp		

Tabell 3. Presentasjon av resultater

7.1 Sviktende oppfølging

«Gi meg innsikt i eget liv»

De fleste ungdommene etterlyser informasjon om sin egen fosterhjems plassering og årsaker til at de blir flyttet utilsiktet fra et omsorgstiltak til et annet. I noen av tilfellene har ungdommene selv hatt et ønske om å flytte fra fosterhjemmet, på grunn av manglende trygghet og trivsel. I andre tilfeller har barneverntjenesten eller fosterforeldrene initiert til flytting. Uavhengig av

hvem som har tatt initiativet, opplever de fleste i liten grad å bli informert om avgjørelser og at flyttingene foregår uten at de blir gjort klar over at det skal skje. En av informantene mener hun har fått mangelfull informasjon både som barn og ungdom, og forteller følgende:

«Jeg synes egentlig aldri jeg har fått nok informasjon, i det hele tatt. Jeg synes det har vært altfor dårlig. Selv når jeg flytta til besteforeldrene mine så sa de aldri at jeg flytta, de ville bare at det skulle være naturlig. Jeg trodde jeg bare var på besøk helt til jeg innså at jeg ikke skulle hjem. Jeg skjønner at dem ville ha skåna meg, men det har hatt helt motsatt effekt. Det har gjort at jeg har blitt sint og lei meg, og at jeg ikke ville snakke med dem».

En annen informant uttrykker følgende:

«Jeg visste nesten ingen ting om hvorfor jeg måtte flytte, hva som var grunnen. Jeg kunne jo tenke meg til grunnen, men jeg visste den ikke eller ble informert. Jeg visste ikke at det var en barnevernsplassering før seks år etter. Jeg trodde det var moren min som ikke ønsket å ha meg lenger.

Tre av fire ungdommer beskriver sterk skyld og vonde følelser i forbindelse med flyttingene, hvor mangelfull informasjon om hvorfor de blir flyttet, gir en oppfatning av at det er de det er noe galt med. Ungdommene forteller at flere av flyttingene skjer brått og er akutte, hvor de ikke blir involvert på forhånd, og at dårlig informasjon om egen omsorgssituasjon forsterker vansker og gir en oppfatning av at det er de som er problemet. De søker forklaringer for å kunne akseptere situasjoner og vite at det ikke er deres feil. De mener god informasjon om sin egen situasjon påvirker selvbildet og tilliten de utvikler til voksne.

En ungdom forteller følgende:

«Tiden etter første flytting var jeg veldig såra, fordi jeg visste ikke at det var barnevernet som bestemte det, så jeg trodde de hadde dolka meg i ryggen og ikke ville ha noe med meg å gjøre».

En annen forteller:

«Hadde dem bare vært ærlig om det hadde det vært mye enklere å akseptere det enn å finne det ut på egen hånd og lure på hvorfor ingen har sagt noe. Når jeg vet hva som skjer, får jeg den forklaringa at det ikke er meg det er noe galt med. Når jeg ikke får det har jeg vokst opp med at jeg er grunnen til at alt skjer».

En tredje ungdom forteller:

«... Jeg var veldig usikker på hva som hadde skjedd, er det fordi at ...? Er det min feil, fordi det var ingen informasjon. De bare kom og sa at de tenkte jeg skulle flytte på institusjon».

«Alle snakker med alle utenom meg»

Ungdommene er opptatt av at de skal bli involvert i barnevernet sitt samarbeid og gis tilstrekkelig informasjon selv om det er beslutninger de ikke er enig i. De fremhever trygghet i prosessen som en viktig faktor for reell medvirkning. Flere reagerer på at barnevernet snakker med fosterforeldrene først når de kommer på besøk, noe som gjør det vanskelig for dem å sette ord på ting, da de opplever at de voksne er på «team». De mener de voksne snakker over hode på dem, hvor barnevernet prater for mye sammen med andre instanser uten at de blir involvert. En informant tror at hun ikke har blitt involvert i beslutninger om flytting fordi hun aldri gikk med på det som ble foreslått, og opplever at hun ble «solgt i en annonse», hvor fosterhjem kunne velge om de ville ha henne eller ikke:

Hun forteller:

«Jeg fikk vite at jeg ble satt i en annonse på en side, hvor fosterforeldre kan velge, som på tinder. Det var skikkelig vondt. Jeg følte jeg ble solgt som pick and choose. De spurte hva jeg ville ha i en familie, men det ble ikke tatt noe videre enn i en sjekk liste. Jeg fikk vite om familier som var en mulig match. Jeg kunne ikke være religiøs, jeg kunne ikke spise kjøtt. Hvis jeg spiste kjøtt ville de ikke ha meg. Jeg får ikke ønsket meg noen ting. Det skulle vært slik at jeg kunne velge mellom ulike familier med forskjellige beskrivelser. Vi fant aldri noen, og det at jeg ikke gikk på skolen var en stor faktor som gjorde at ingen ville ha meg. Det var skikkelig kjipt. Ikke hadde jeg noen valg, det var kun ett valg. Og etter det var det sånn at jeg ikke passa inn i noen fosterhjem og måtte bo på institusjon».

En annen informant formidler følgende:

«I de to første fosterhjemmene så samarbeidet barnevernet, mamma og fosterforeldrene veldig bra, tenkte de, fordi jeg var ikke i det samværet og det gjorde at ting ble veldig utrygt».

«Gi meg trygghet der jeg bor»

Ungdommene sine relasjoner til fosterforeldrene har vært varierende, men flertallet har opplevd fravær av trygghet og tilhørighet i mange fosterhjem. Flere av ungdommene opplever at de ikke får den nødvendige hjelpen de trenger i fosterhjemmet når fosterforeldre ber om dette, eller når ungdommene selv si ifra. En av ungdommene forteller at hun strevde og når fostermoren hennes

ba om hjelp, ble hun sendt til BUP som hun i utgangspunktet ikke ønsket å snakke med. Ungdommene har møtt mange voksne, og har liten tillit til systemet. De fremhever at når de ikke deler sine historier med voksne handler det ikke nødvendigvis om at de ikke ønsker å fortelle, men at det ikke er trygt nok. De er opptatt av at man lærer seg å kjenne barnet godt fra begynnelsen av og prøver å bygge en god relasjon for å få dem i tale.

En informant forteller:

«Fostermor måtte ta en liten pause for å være med meg å passe på meg. Hun jobbet som lærer og sykepleier. Hun følte hun måtte ta mer ansvar for meg. Men når fosterhjemmet spurte om å få ekstra hjelp, så fikk jeg ikke den hjelpen jeg trengte når jeg bodde i fosterhjem. Det var sånn at ho spurte. Og sa at hun har det vanskelig, dere ser ho sliter, ho klarer ikke gå på skolen. Hun kan ikke vente noe mer, men hun må bo her. Men jeg fikk ingen hjelp. De sendte meg til BUP og UPA, ferdig».

Hun forteller også:

«Alltid jeg rømte fra fosterhjem fordi jeg ville ikke til BUP. Jeg husker jeg ble kjørt i politibil til institusjon, jeg tenkte hva skal jeg gjøre. Jeg skjønnte ingen ting».

En annen ungdom formidler følgende:

Det jeg skulle ønske de kunne gjort er og spurt ossen tid det passa for meg, og snakka med meg på et sted som var trygt, kjørt en tur. Og så kunne vi ha snakka først. Selv om de ikke sier det, ville jeg da tenkt at det er jeg som er viktig i mitt liv. Da bryr de seg om meg ...».

En annen ungdom forteller om et tilfelle hun ba om å få flytte, fordi hun ikke ble møtt trygt nok av sin fostermor:

«I dron så langt at i ringte til Fylkesmannen og ba om hjelp. Etter hvert lærte i det at hvis man skal overlev i barnevernet må man tørre å si fra selv og tørre og ta ansvaret selv. Så da blei i litt sånn stabeist og stod på mitt. Hvis vi bare hadde prata regelmessig, om kordan det e trygt for meg om kordan dem møte me når i hadde det vondt. Da hadde i blitt værende der på en måte».

«Gi oss god nok informasjon»

I intervjuene med fosterforeldrene fremkommer det at de ikke opplever å ha blitt gitt tilstrekkelig informasjon om ungdommen før plassering. En av informantene opplever at

barneverntjenesten har gitt den informasjonen de har visst om barnet, men tror at utfordringene har vært mye større enn de kunne forutsi. Samtidig tror hun at barneverntjenesten på den tiden manglet en del kunnskap om utviklingen til spe- og små barn. Barnet flyttet til dem i en alder av 2 år. Hun opplever at mange utfordringer har dukket opp i ettertid, og har vært usikker på hva de kunne gjøre noe med selv og hva de måtte vente med.

«Jeg tror de har vært klar over de utfordringene som han har hatt, men det var mer enn først antatt. Jeg tror ikke de har holdt tilbake informasjon, men de har ikke visst om alt biologisk. Og ikke hatt kunnskapen nok heller om hvordan ting som har skjedd påvirker livsutviklingen deres».

Den andre fosterforelderen forteller at ungdommen ble plassert hos dem når hun var 16 og beskriver informasjonen som mangelfull. Fosterforelderen formidler at det var få avklaringer før plasseringen og at hun kun hadde ett møte med saksbehandler og ett møte med jenta. Videre forteller fosterforelderen at hun visste lite om hvilke belastninger ungdommen hadde med seg, da ungdommen fikk bestemme mye selv og var med å avgjøre hvilken informasjon som ble gitt til fosterhjemmet. Hun formidler at ungdommen i liten grad ønsket at informasjon ble delt, hvor fosterforelderen opplevde at hun ikke ble opplyst om utfordringer hun mener burde kommet frem.

«Gi oss rettfærdig behandling»

I intervju med fosterforeldrene fremkommer det at fosterhjemsavtalen har stor betydning for samarbeidet, men at den har flere mangler som ikke ivaretar fosterhjemmene godt nok. De mener at rammene er for dårlige, og at den ikke blir fulgt opp tilstrekkelig av barneverntjenesten. Et sentralt element er hvordan fosterforeldrene blir inkludert som en reell forhandlingspart i det som angår rammevilkår, avlønning, frikjøp, avlastning m.m. Fosterforeldrene opplever at manglende medvirkning av rammevilkår bidrar til samarbeidsproblemer. Den ene fosterforelderen forteller at de ikke har vært i noen posisjon til å forhandle om vilkårene, og at de har få diskusjoner om hva de trenger. Hun mener de ikke har gjennomgått avtalen siden 2010 og uttrykker følgende:

«Vi tok opp dette i 2017 igjen, for å kunne forhandle på avlastning og daglig utgiftsdekning, hvem som skal erstatte ting når det blir ødelagt i huset. For utagering og sånn. Men det har enda ikke skjedd. Det er koplet på advokat osv. for det bruddet her da».

Fosterforeldrene beskriver rollen sin som både betydningsfull og krevende, men at de må være tilgjengelige til enhver tid, og at de har for dårlige vilkår for å kunne sikre ungdommenes behov. Den ene informanten fremhever at det burde være minimum ett år frikjøp uavhengig av barnets alder, for blant annet å kunne ha det overskuddet man trenger til å være den beste forelderen. Hun uttrykker at man blir psykisk sliten av å stå i belastninger over tid, og at systemet i større grad må legge til rette for å ivareta fosterforeldrene. Hun mener fosterforeldre bør gis opptjening av feriepenger og pensjonspoeng.

Hun uttrykker følgende:

Man må imøtekomme dem så mye som mulig på avlastninger, godtgjøringer osv. Det er veldig mye mer krevende med en tenåring enn et lite barn. Man har leteaksjoner på natta, det kan til tider være veldig krevende. Mange har 100 prosent jobb ved siden av. Man blir psykisk sliten av å stå i slikt over lang tid. Jeg synes det burde være frikjøp uavhengig alder»

I tillegg påpeker hun at det er store forskjeller i ytelser og vurderinger som gis det enkelte barn og familie og at det er uholdbart at barna mottar så ulik økonomisk støtte. Informanten forteller at det må være rom for individuelle tilpasninger, men at ordningen i dag legger opp til alt for store forskjeller hvor man mest av alt er prisgitt sin egen saksbehandler. Informanten ønsker en bedre utregning, en minimumsstandard som sikret større likhet. I lys av dette trekker også informanten frem at fosterforeldre mangler klageadgang hvor de har lite å stille opp med når barneverntjenesten ikke er enig. I disse tilfellene etterlyser hun en klageinstans, som kan avgjøre om det er fosterforeldrene eller barneverntjenesten sine synspunkter som er til barnets beste.

«Når jeg snakker om det kommer frustrasjonene opp igjen. Det å ikke bli lytta til, at vi ikke fikk hjelp og ikke ble hørt. Vi fikk ikke vite hva budsjettet var og ikke utbetalt pengene. Det er hårreisende at barna får så ulik støtte. Det burde vært utarbeidet en fast pris som var et minimum, at noen har regnet ut et minimumsbeløp. Alt kommer an på hvilken saksbehandler man har. Det er klart at det må være rom for individuelle forskjeller. Men det er alt for store forskjeller. Det er ekstremt urettferdig».

«Se barna gjennom et helt oppvekstløp»

Fosterhjemsveilederen mener et viktig moment i arbeid med fosterbarn handler om å ha et langt nok blikk på hva fosterhjem kan ha behov for dersom belastninger dukker opp senere. Det

innebærer å være forberedt på å støtte fosterhjemmet med forskjellige tiltak til ulik tid gjennom et helt oppvekstløp. Hun understreker blant annet:

«det kan ikke være sånn at bare fordi man har mottatt tiltak når barnet var lite, så har det brukt opp kvoten på et vis».

Informanten påpeker at mange unge blomstrer og klarer å utvikle seg på gode måter, men at det også er en del som vokser inn i vansker som ikke kommer til syne før de blir eldre. Hun forteller følgende:

«Det kan være arv og miljø, diagnoser som dukker opp og tilstander barna vokser seg inn i. Det er sammensatt, og da må vi jo ha et veldig bredt bilde».

Fosterhjemveilederen mener det er viktig å følge fosterhjemmene tett og at det ikke benytter seg av en standard løsning, for å finne ut hvordan riggen skal være rundt det konkrete barnet. Hun formidler at veiledningsteamet tilpasser veiledning etter hva fosterforeldre selv trenger, utredninger av ungdommer, rapporter som for eksempel omhandler hvilken type utviklingsstøtte barnet eller ungdommen har behov for, samt informasjon fra andre instanser som gir retning på hvordan de skal jobbe. Et annet moment er at familiesituasjonen i fosterhjemmet kan endre seg, og at det er viktig å ha tett nok dialog med fosterforeldrene, for å kunne følge opp utviklingen. Informasjonsformidlingen mellom kontaktperson i barneverntjenesten og fosterhjemveileder blir dermed essensielt, hvor også rapporter fra tilsynsfører, referater fra ansvarsgruppemøter om barnets skolesituasjon og faglige drøftinger er vesentlig.

Hun formidler:

Jeg tror det er kjempeviktig at veiledning selges inn som en del av pakka, og at det ikke skal oppfattes som noe man setter i gang med fordi noe har blitt vanskelig. Men at det faktisk er en del av fosterhjemoppdraget å ta imot veiledning.

7.2 Manglende forståelse

«Hvem er jeg uten mine problemer?»

Ungdommene er opptatt av at de blir misforstått av fosterforeldrene og barneverntjenesten som ikke fanger opp hva de egentlig har behov for. De opplever at voksnes bekymring og redsel for deres helse og fokus på hva de selv mener er til deres beste, går på bekostning av å lære dem og kjenne. Flere av ungdommene mener de utilsiktede flyttingene kunne vært unngått, dersom

de hadde brukt mer tid på å sette seg inn i deres perspektiver og undre seg over reaksjoner og smerteuttrykk for å forstå dem tidligere. Ungdommene opplever at deres atferd er årsaken til belastningene og at barnevernet i større grad burde ha utforsket hva som lå bak smerteuttrykkene, slik at de kunne bli boende. To av ungdommene forteller at problemene som barneverntjenesten har ment fosterhjemmet ikke kunne håndtere, har forverret seg etter at de flyttet til institusjon. Hvem er egentlig barnet uten all denne atferden?

I intervjuene fremkommer det at en av informantene har flyttet mellom fem fosterhjem på eget ønske. Hun uttrykker at hun hadde et godt forhold til sine fosterforeldre som ivaretok henne, men at hun opplevde å bli møtt på feil måte når hun hadde det vondt. Hun forteller at alt ble gjort i beste mening, men at det likevel bare ble verre for henne. Ifølge informanten ville ikke barneverntjenesten at hun skulle flytte, da de mente hennes ønske bunnet i at hun hadde vansker med å knytte seg til andre og å bli glad i dem. Ungdommen var uenig i dette, hun uttaler blant annet følgende:

«Men det handla jo ikke om det. Det var gode fosterforeldre som brydde seg. I va veldig glad i dem. Men dem hadde en tendens til å tenke sjøl kordan i følte og opplevde ting, som gjorde at det ble vanskelig. Fordi dem hadde ofte feil på dem antakelsene om kordan i følt og tenkt».

En annen informant forteller følgende:

«det har alltid vært veldig mye fokus på hva jeg har gjort, at jeg har stengt meg inne eller gjort dumme ting. Det jeg har vist på utsiden. Men det er ingen som har skjønt at mitt behov var å snakke med en person om de tingene som satt i kroppen. Alle følelsene jeg kjente på, eller at jeg bare trengte en varm klem når jeg var skikkelig lei meg».

En av informantene sier:

«Barn har hatt et vanskelig liv, det kommer smerteuttrykk, utagering osv., alle disse tingene kommer til å skje. Man har jo hatt et vondt liv og da får man det ut på ulike måter. Da er det viktig at fosterforeldrene ikke blir sjokkert over det, og at man ikke tenker at man skal ha noen spesielle behov, men at man skal bli en del av familien og bli behandlet på lik linje som de andre barna på samme måte som egne barn».

«Vær ekte mot meg»

Ungdommene opplever at barneverntjenesten har for stort fokus på å opptre profesjonelt i møter med dem, og at dette hemmer dem i å bygge en tillitsfull og god relasjon. Flere mener de i større

grad bør rette fokus på å være gode medmennesker, at de er seg selv og forteller litt mer om hvem de er. En informant forteller at hun synes barneverntjenesten tar seg selv høytidelig, og at det viktigste for henne er at hun føler seg sett, forstått og at de er genuine. Flere mener barnevernet framstår tøffe og skal tåle alt, og at det for dem viser at det ikke er greit å vise følelser. En ungdom forteller at kontaktpersonen hennes har måttet forlate møterommet flere ganger fordi hun har vært på gråten. Når hun var lei seg og berørt av situasjonen, trodde ungdommen at hun var sint.

Hun uttaler følgende:

«Hvis hun bare hadde turt å si at hun var lei seg, og sånn skal du ikke ha det ... det hadde fått meg til å skjønne at hu brydde seg, virkelig. De flytter meg og tar omsorgen for meg, fordi jeg ikke har opplevd kjærlighet og et godt hjem, så vil dem ikke vise selv hvordan en voksen skal være».

En annen informant forteller følgende:

«De skal være veldig profesjonelle. De kan alt, de skal bestemme alt. De trenger bare være et vanlig menneske som har følelser, som kan si de har kjent på den følelsen eller vært i samme situasjon. Men når barneverntjenesten bare kommer med masse papirer. Okay, skal jeg være modig og fortelle, når de ikke kan fortelle hvem de er, hva de heter og hvor de bor? De kan ikke bare si at jeg jobber i barnevernet».

«Gi oss støtte for de bekymringene vi tar opp»

En av hovedutfordringene som fosterforeldrene beskriver er at de opplever manglende støtte for de bekymringene de tar opp og at tiltak ikke blir satt inn når de ber om hjelp. Den ene fosterforelderen opplever at de har vært åpne om utfordringer og tatt kontakt når de har hatt behov for oppfølging, men at det ikke har vært satt inn fungerende tiltak siden ungdommen gikk i barnehagen. Hun forklarer følgende:

«Vi føler på en måte at vi ikke har fått støtte på det vi har spurt om, spesielt de tre siste årene. Da har vi sett en negativ utvikling. Spesielt på han som nylig flyttet ut. Vi er ikke fornøyde med veiledningen. Tiltak og innsats som skulle settes inn har ikke vært bra».

Den andre informanten formidler følgende:

«Vi ba veldig sterkt om å få veiledning. For det var veldig mange ting som var vanskelig uten det, og jeg uttrykte min frustrasjon til min saksbehandler. Veiledningen ble ikke satt inn før ganske lenge etterpå».

Videre forteller den ene informanten at de tiltakene som ble satt inn ikke har vært egna i forhold til de diagnosene og vanskene ungdommen har hatt. Fosterforelderen peker i tillegg på at ungdommen har vært til utredning, hvor anbefalinger til tiltak i hjemmet ble lagt frem, men at barneverntjenesten ikke har fulgt opp dette. Fosterforelderen uttrykker følgende:

«Vi vet jo hva vi trenger og hva vi tenker vi kan prøve, men vi har ikke fått medhold på det foreløpig. Jeg ønsker mer respekt for hva fosterforeldre sier. De sier ikke ting bare for å si det. Det beste hadde vært om man ikke trengte noe hjelp, for da hadde jo alt gått bra. Men det er sjeldent helt knirkefritt. Det er lite aksept for våre bekymringer.»

Videre forteller hun:

«Jeg føler de ikke har helt kunnskap og forståelse om hvordan man jobber da. En gutt på 14 år går ikke til BUP og setter seg ned og forteller hvordan han har det, men det går an å tilnærme seg han på forskjellige måter».

Begge informantene opplever i tillegg at de har hatt samarbeidsproblemer med barneverntjenesten. Den ene informanten formidler at de ikke har hatt samarbeidsvansker tidligere, men at det nå har dukket opp utfordringer som de må løse opp i. Hun uttaler følgende:

«Nå går alt bare på tekstmeldinger og mail. Saksbehandleren vår skriver på melding at hun kommer og henter jentungen da og da. Men spør ikke om det passer liksom. Vi har samarbeidsproblemer som vi må jobbe med, som vi ikke har hatt tidligere. De har kommet nå. De har heller ikke blitt så glad i å bli stilt kritiske spørsmål til.»

Begge informantene mener det er viktig å ta fosterforeldre på alvor, og fremhever ydmykhet som et viktig moment. Den ene fosterforelderen uttaler:

«saksbehandlerne burde være litt mer ydmyke og lytte, og tenke at de vil det beste for barna, ettersom de tross alt har valgt å plassere barnet der. Samtidig vil de ikke lytte etter det vi mener er barnets beste».

Den andre fosterforelderen forteller følgende:

«Skulle ønske barneverntjenesten var litt mer ydmyke, og innrømte at de også gjorde feil. Jeg skjønner jo at for dem er det bare en jobb, men for oss er det følelser inni bildet, og det føler jeg ikke alle er innforstått med. Når de låser kontorene sine, så trenger ikke de noe, men vi har dem 24/7. Vi sier hva vi trenger fordi vi ser hva som fungerer og ikke».

«Styrke en felles forståelse»

Fosterhjemveilederen tror man må jobbe mer med hvordan man beskriver de forventningene man har til fosterhjemmene i forkant av oppdraget. Samtidig mener hun at hvorvidt de enkelte tenker at man skal involvere fosterforeldrene som en reell forhandlingspart, varier. Et av momentene handler om i hvilken grad de opplever å bli anerkjent, respektert, og om de mottar rett hjelp til rett tid. Hun uttaler blant annet følgende:

«Jeg tror det har veldig mye å si, hvor respektfull og i hvilken grad bydelene tenker at fosterhjemmene skal kunne påvirke. Og at ting blir gjort til rett tid. Det er veldig mange jeg hører om som er mer misfornøyde enn det jeg tenker er greit at fosterhjem er på et vis».

Hun tror også at man kan forhindre belastninger ved å systematisk jobbe med at biologiske foreldre og fosterforeldre skal bli godt kjent, og at det kan gjøres utenom samværene.

7.3 Ressursmangel

«Jeg trenger voksne som har tid til meg»

Ungdommene opplever at kontakten med barnevernet har vært ustabil som en følge av mange saksbehandlerskifter. Flere beskriver at de voksne er utilgjengelige og vanskelig å få tak i, og at mange er presset på tid. De fleste har en oppfatning av at de har mange saker og begrenset kapasitet. Ungdommene mener at tidspress fører til at de ikke rekker å bli godt nok kjent og at de ikke finner ut av hvem ungdommen egentlig er i virkeligheten. En ungdom formidler at hun aldri møtte sin første kontaktperson i barnevernet og at det var lite oppfølging fra henne. Hun uttaler blant annet følgende:

«De må prøve bruke tid, ikke bare si jeg har to timer og gå å si jeg har tusen barn å hjelpe».

En annen ungdom forteller:

«Plutselig så gikk ho i mammaperm og ble borte lenge. Jeg skjønner det, sånn er livet, men det går an å gjøre det på en fin måte. Ho fikk ikke med seg hva som skjedde, gikk glipp av flere flyttinger og det var helt elendig».

«Stabil bemanning for å sikre bedre informasjonsflyt»

Et annet tema som fremheves i intervjuene er dårlig kommunikasjon som en følge av mange saksbehandlingsskifter, hvor det pekes på at nyansatte ikke rekker å lese seg opp på viktig informasjon. Den ene fosterforelderen formidler at det har vært ustabil med sykemeldinger og utskiftninger den siste perioden og at de i løpet av 12 år, har hatt 7 saksbehandlere. Fosterforelderen opplever at det har bidratt til dårlig oppfølging og at det er lite kontinuitet i kontakten. Hun uttaler følgende:

«Saksbehandlers informasjon har ikke alltid kommet videre, det er mange skolemøter de ikke har vært på osv., i tillegg til at det har vært mange saksbehandlerskifter på grunn av jobbskifter. Barna har akkurat rett å bli komfortable med dem, og så slutter dem».

«Et sterkt lag i ryggen»

Fosterhjemveilederen mener tjenestene er nødt til å gjøre strenge økonomiske vurderinger for hvert eneste tiltak som settes inn og koster penger. Ellers opplever hun at det er stor gjennomtrekk med kontaktpersoner i barneverntjenesten. Hun forteller at den enkeltes kapasitet, hvor mye tid man har til å ordne opp i hva fosterhjemmene trenger hjelp til, varierer. Noen følger veldig tett opp, mens andre strever med å få gjort det som skal til i sakene. Hun formidler at førstelinjetjenesten må sette inn alt de har av ressurser for å sikre gode, trygge og stabile folk til å jobbe som kontaktpersoner for fosterhjem. Hun synes det er kjempeproblematisk fosterhjem opplever mange kontaktbytter. Hun uttaler blant annet:

«Det gjør det så vanskelig for bydelene og kommunene å bli det sterke laget som fosterhjemmene kan gjøre seg trygge på at de har når hverdagen blir strevsom med rettsaker osv».

«Vi trenger flere egnede fosterhjem»

Fosterhjemveilederen beskriver et økende behov for fosterhjem:

«På mitt kontor så er vi jo en gjeng med veiledere og en gjeng som driver med opplæringskurs for familier som lurer på om de skal bli fosterhjem. Det er kjempe, kjempevanskelig å få folk interessert. Det har vært store endringer over de siste årene. Tallene har bare falt helt i forhold til hvor mange henvendelser vi får. Vi er jo faktisk ute på gata og av og til deler ut flyers og. Det har blitt mye vanskeligere nå enn når jeg begynte som veileder for sju år siden. Sånn som det er nå er det egentlig ganske kritisk.

Fosterhjemsveilederen tror det kan være mange årsaker til det, blant annet oppmerksomheten rundt EMD dommene, og at man forstår at fokuset går i en retning med midlertidighet og mer samvær. Noen har blitt betenkt om det er det de vil bruke familielivet sitt til. I tillegg tror hun det kan handle om at flere har blitt oppmerksomme på vilkårene, som lønnstap, pensjonstap, m.m.

8. DISKUSJON

Denne masteroppgaven undersøker hva som kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting for ungdom i alderen 13-18 år. Jeg har tatt utgangspunkt i tre generelle temaer som jeg mener er viktig for å forstå årsakene til utilsiktet flytting fra fosterhjem: kommunikasjon, forventninger og rammebetingelser. Disse har blitt belyst fra ulike perspektiver i oppgaven. Gjennom disse temaene, har jeg sett på forskningsspørsmål som utgjør viktige områder i fosterhjemsomsorgen:

- Hvilken betydning har fosterhjemsavtalen for samarbeidet mellom fosterforeldrene og fosterhjemsveilederen?
- I hvilken grad blir fosterforeldrenes forventninger til fosterhjems plasseringen imøtekommet?
- Hvordan blir fosterbarna involvert i beslutningen om flytting? Resultatene fra undersøkelsen vil diskuteres i det følgende:

8.1 Fosterhjemsavtalens betydning for samarbeidet

Resultater fra denne studien viser at fosterhjemsavtalen har stor innvirkning på samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldrene. Fosterforeldrene får ikke støtte for de problemene de tar opp, i tillegg til at de faktiske avtalene ikke følges opp. Dette fører til stor frustrasjon og utfordringer i relasjonen mellom dem. At forholdet til barnevernet påvirker stabiliteten, samsvarer med annen forskning (se for eksempel Backe-Hansen 2009 s. 25.; Backe-Hansen, 2013 s. 8; Paulsen & Ytreland, 2022 s. 1). De er avhengig av at kontaktpersonen i barnevernet er enig i hva de trenger for å få den oppfølgingen de mener de har behov for. Gjennomgang av, innhold i og oppfølging av fosterhjemsavtalen har dermed stor betydning for samarbeidet mellom barnevernet og fosterhjemmet. Det er forhandlingene og avtalens innhold som ligger til grunn for hjelpen de får og varierer mellom familier. Den ene fosterforelderen opplever også saksbehandleren sin som avvisende når hun etterlyser oppfølging, og at hun i stor grad må klare seg selv. Dette gjør fosterforelderen tilbakeholden med å be om hjelp, noe som danner grobunn for utvikling av problemer.

En av de viktigste grunnene til at samarbeidsvansker bør unngås er for å skjerme ungdommene for stressbelastning i fosterhjemmet (Backe-Hansen et al., 2013, s. 8). Braarud & Nordanger (2017 s. 151.) forklarer følgende: «*For at barnet skal oppleve trygghet, må man så langt som*

mulig prøve å identifisere og begrense det som finnes i dets omgivelser av mulige triggere for stress og negativ affekt». Der det er krig, er barn og unge i alarmberedskap, noe som vil fremme brudd og hemme stabilitet. Alle barn og unge har behov for å oppleve trygge relasjoner til voksne rundt seg (Backe-Hansen et al., 2013 s. 152). Innenfor anerkjennelsesteorien kan det tenkes at en gjensidig relasjon preget av omsorg og respekt kunne fremme et godt samarbeid mellom en fosterhjemsveileder og fosterforeldrene. For fosterforeldrene kan det for eksempel oppnås gjennom særlig støtte og veiledning fra en fagperson som forstår ungdommenes atferdsuttrykk, og den krevende situasjonen som fosterforeldre står i over tid (Havik et al, 2014, s. 47). Barne- og likestillingsdepartementet (2017, s. 11.) har de siste årene hatt fokus på å heve kompetansen i barnevernet, gjennom å styrke grunnutdanning, tilby etter- og videreutdanning, og å etablere læringsnettverk i kommuner (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017, s. 11). Samtidig har de opprettet veiledningsteam som skal gi støtte og veiledning til kommuner hvor det er fare for svikt i tjenestene. Det settes tydeligere forventninger til kompetanse, for at tjenestene skal gi forsvarlig hjelp.

Å anerkjenne at fosterforeldrenes rolle og verdi i barnets liv, og den jobben de gjør er etter mitt skjønn uvurderlig. Mange fosterbarn har en påbegynt skjevutvikling, traumer, store smerteuttrykk, og nedsatt psykisk helse og livsmestring i forhold til andre barn på samme alder. Fosterforeldrene skal jobbe for å rette opp en skjevutvikling, skape en tillitsfull relasjon og tilknytning slik at man kan hjelpe barnet med å forstå seg selv og håndtere sine indre arbeidsmodeller (Fosterhjemsforeningen, 2022, s. 13). Gjennom fosterforeldrene skal barnet bli tryggere og i større grad oppleve mestring og glede, og lære at det har verdi og er verdt å bli glad i (Fosterhjemsforeningen, 2022a, s. 13). At både saksbehandler og veileder i barnevernet anerkjenner fosterforeldrene og det ansvaret de har, blir dermed viktig (Fosterhjemsforeningen, 2022, s. 7). Ifølge Honneth (1949, sitert i Houston & Dolan, 2008 s. 460-461) er det omsorgsfulle aspektet grunnfundamentet i relasjonen. Fravær av anerkjennelse i form av tillit, mellommenneskelige bånd og omsorg, kan føre til krenkelse, noe som igjen bidrar til svekket selvtillit.

Kan det for eksempel handle om underliggende tatt for gittheter i tjenestene, hvor det er en forventning at fosterhjemmene skal klare seg mye på egen hånd nettopp fordi at oppdraget innebærer å være omsorgspersoner på fulltid? En holdning som gjenspeiler at fosterhjemmene vet hva de går til, at de får betalt og at det er deres ansvar? Fosterforeldrene etterlyser et større ansvar fra barnevernet, og anerkjennelse for den jobben de gjør. De synes oppdraget er meningsfullt, men at systemet og riggen i fosterhjemsomsorgen byr på utfordringer. Dette

samsvarer med funnene fra fosterhjemsundersøkelsen 2022, hvor 91 prosent av fosterforeldrene svarer at det er avgjørende med rettigheter til å uttale seg og påklage avgjørelser for å ivareta barnets beste (Fosterhjemsforeningen, 2022, s. 11). I Fosterhjemsundersøkelsen 2022 framgår det også at det en utfordring av avtalen er privatrettslig fordi det er opp til fosterforeldrene og barnevernet å håndtere uenigheter (Fosterhjemsforeningen, 2022, s. 17). Fosterforeldrene har heller ingen klageadgang.

At partene inngår i et samarbeid kan føre til konflikter, blant annet på grunn av at beslutningsmyndigheten er skjevt fordelt (Backe-Hansen, et al, 2013, s. 9). Hva som anses som sant og riktig i en bestemt kontekst kan være et produkt av en maktstruktur, som ikke nødvendigvis representerer den rette eller objektive mening (Rugkåsa et al., 2017). I fosterhjemsarbeid kan det innebære at barnevernet tar beslutninger fra sitt ståsted som fosterforeldrene mener ikke er til barnets beste, og motsatt. Resultater fra studien min viser at fosterforeldre i større grad må anerkjennes som en medvirkende aktør i beslutninger. Annen forskning bekrefter dette, og peker på at involvering fosterforeldre og å respektere dem er sentralt for å øke stabiliteten og redusere sannsynligheten for en utilsiktet flytting (Backe-Hansen et al, 2019 s. 8; Backe-Hansen et al, 2013, s. 27). En av de største grunnene til at fosterforeldrene sier opp fosterhjemsavtalen er at de ikke blir tatt på alvor, at samarbeidet bryter sammen, at de ikke blir involvert i beslutninger som berører barnet, eller at det oppstår konflikter (Backe-Hansen, et al., 2013, s. 27). Det innebærer med andre ord at relasjonen mellom fosterforeldre og barnevernet må være preget av gjensidig respekt, hvor fosterforeldrene blir inkludert som en reell samarbeidspart. Det blir naturligvis demotiverende om dette blir neglisjert eller undervurdert. Backe-Hansen et al. (2019, s. 8) peker også på at dersom de blir utbrent og får egne utfordringer, skal det lite til før utfallet blir en ny utilsiktet flytting for ungdommen. Dette spesielt hvis de føler at deres stemme ikke samsvarer med det ansvaret de har. Det blir derfor sentralt å bidra til en økt status for fosterforeldre, som gjør dem tryggere i en rolle som befinner seg i et spenningsforhold mellom en privat og offentlig familie.

Videre vil jeg hevde at det å skape transparens i beslutningene som tas og å sørge for at det er mulig for fosterforeldrene å klage på dem, kan bidra til å redusere risikoen for låste konflikter og utilsiktet flytting. På denne måten kan barnevernet bidra til å redusere maktstrukturen som kan føre til at beslutninger tas på et uforståelig grunnlag. Det oppstår en ubalanse i maktforholdet mellom barnevernet og fosterforeldrene, ved at barnevernet vurder behovene til fosterfamilien før avgjørelser tas. Det oppstår dermed en ubalanse i relasjonen som barnevernet må ha bevissthet rundt. Et annet aspekt, er at fosterforeldre som har liten erfaring med å være

fosterhjem kan ha lite innsikt i forhandlinger av fosterhjemsavtalen og juridiske prosesser. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011, s. 19) viser til at mange kriser kan oppstå i et fosterhjem, og at rutiner, avtaler, forventningsavklaringer og arbeidsoppgaver bør avklares. Det understrekes at planlegging og forberedelser er svært viktig, hvor alle parter blir involvert så langt det er mulig.

Ifølge Honneth (1949, sitert Houston & Dolan, 2008, s. 461) har det betydning for menneskenes selvrespekt om de får sine rettigheter oppfylt, og om de opplever likeverdig behandling. Resultater fra min studie viser at fosterforeldrene har opplevd at medvirkningen ikke har vært reell. Den ene fosterforelderen beskriver at hun ikke hadde fått tatt del i forhandlinger på flere år og at avtalen ikke var evaluert. Det er interessant hvordan man avveier ulike hensyn og hvilket utfall en vurdering kan få i praksis. Det synes å ligge mange vanskelige avveininger til grunn. Barnekonvensjonen (1989, art. 8). gir alle barn og unge vern av sitt familieliv. Spørsmålet blir hvem sitt vern av familieliv konvensjonen retter seg mot, kjernefamilien eller fosterfamilien? Den Europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har i flere tilfeller konstatert at relasjonen mellom barn og fosterforeldre kan utgjøre «et familieliv» (NOU 2016: 16, s. 337). Slike saker har sett hen til plasseringens art og krevd at familielivet har vart over en viss tid. I tillegg har fosterforeldrenes rolle ovenfor barnet stått sentralt (NOU 2016: 16, s. 337). Fosterforeldrenes rett til familieliv ble blant annet tatt opp i saken om Kopf og Liberda mot Østerrike (2012). I dette tilfellet hadde barnet bodd hos fosterfamilien i omtrent fire år før det ble gjenforent med sin biologiske mor. Fosterforeldrene la inn krav om samvær med barnet. Ettersom dette ikke ble besluttet av de nasjonale domstolene før etter tre år, var EMK artikkel 8 ansett som krenket. Det ble vurdert at fosterforeldrene oppriktig brydde seg om barnet og at det var dannet et gjensidig sterkt bånd mellom dem under barnets utvikling. Dermed var det grunnlag for å beskytte barnets «familieliv» i fosterhjemmet etter EMK artikkel 8 (NOU 2016: 16, s. 337).

Fosterforeldre i studien min beskriver at det er tungt når det oppstår uenigheter og konflikter mellom partene. I dag vet vi at mange uløste samarbeidsvansker mellom barnevernet og fosterforeldrene kan ha sammenheng med materielle spørsmål (NOU 2018: 18, s. 39). Norsk Fosterhjemsforening hevder at noen fosterforeldre må «kjempe» for barn og unge sine rettigheter (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011 s. 19). Når avtaler ikke følges opp, eller når fosterforeldre taper kampen om de materielle ressursene er det i siste rekke barna det går utover. Barnevernet har en selvstendig plikt til å følge opp barnets behov når det bor utenfor hjemmet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 8). Forsterkningstiltak er et

virkemiddel som kan settes inn i fosterhjem i ulike former, avhengig av barnas behov (Menon, 2019, s. 15). Det kan for eksempel være kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, dersom en av fosterforeldrene må være hjemme på fulltid med ungdommen (Backe-Hansen et al., 2019, s. 16). Backe-Hansen et al., (2019, s. 56). hevder at respekt for fosterhjemmets meninger og ivaretagelse av deres behov er helt essensielt for å kunne støtte dem i det ansvaret de har påtatt seg. Med bakgrunn i dette ønsker jeg derfor å diskutere om det rettslige grunnlaget for å motta forsterkningstiltak er tilstrekkelig i lys av dagens avtaleregulering, eller om man bør se nærmere på rammeverket for å sikre barnet større trygghet i fosterhjemmet.

I fosterhjemsavtalen presiseres følgende: «*Dersom fosterforeldrene krever det, eller forholdene tilsier det, skal barneverntjenesten vurdere og ta stilling til behovet for forsterkningstiltak.*» (Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 5). Å ta stilling til, utløser ingen rett til tiltak, med mindre barnevernet vurderer at familien er i behov av nettopp dette. Mine refleksjoner vil dermed belyse ett aspekt. Det knytter seg til om EMK artikkel 8 kan utløse en individuell rett til forsterkningstiltak. På en måte vil omsorgssituasjonen i et fosterhjem være ulik en ordinær familie. Beskyttelsen er «relativ», og vurderes ut fra det enkelte tilfelle (NOU 2016: 16, s. 138). Det er dermed ikke gitt at staten i den konkrete saken vil verne om et familieliv i fosterhjem. I foreldrehjemmet er intensjonen å forebygge omsorgssvikt (NOU 2016: 16. s. 141.), mens det i en fosterfamilie i stor grad vil handle om å gi barnet et bedre omsorgsalternativ og forhindre en utilsiktet flytting (Falch-Eriksen, 2018), s. 19). De menneskerettslige forpliktelsene gir rom for tolkninger og må forstås i lys av prinsipper som ligger til grunn og avvenninger mot ulike hensyn. Om vi tar utgangspunkt i at artikkel 8 skulle gi fosterforeldre en egen rett til forsterkningstiltak, vil det samtidig gi dem egne rettigheter før en beslutning tas. I denne prosessen vil da fosterforeldrenes ønsker om forsterkningstiltak, måtte sees opp mot andre synspunkter. I et slikt tilfelle kan det tenkes at også forsterkningstiltak også vil være både ønskelig og positivt for foreldrene og barnet. I andre situasjoner kan partene har ulike perspektiver på tiltakene, hvor staten bør foretas en vurdering av det gitte tilfelle med mål om å komme frem til et godt alternativ.

På en annen side er forsterkningstiltak et ressurs spørsmål, hvor det kan se ut til at det ikke følger med tilstrekkelig midler for å ivareta fosterhjemmet (Fosterhjemsforeningen, 2022a s. 18). Med barnevernreformen som trådte i kraft 1.januar 2022 har kommunene fått økt ansvar for fosterhjem. Norsk Fosterhjemsforening presiserer at kommuneøkonomien i dag har betydning for om tiltak blir avslått eller innvilget (Fosterhjemsforeningen, 2022a, s. 18). Endringer i arbeidsfordeling mellom nivåer krever at kommunene styrker sitt arbeid med forebygging og

tidlig innsats. Dette anser jeg som svært bekymringsfullt, når det ikke følger med midler. I tillegg synes mangel på fosterhjem å være et stort faktum (Backe-Hansen et al., 2019, s. 125). Det kan dermed tenkes at det er behov for sikre fosterforeldre bedre rammevilkår og rettigheter da det kan virke som at avtaler ikke alltid etterleves.

Resultatene fra denne studien viser et behov for bedre avklaringer mellom barnevernet og fosterforeldrene. Dette gjelder også avklaringer i forhold til hvordan ungdommen har det når det gjelder atferdsproblematikk og følelsesmessige vansker. Det er en del som peker på at fosterfamilien befinner seg i et spenningsfelt mellom en privat og profesjonell familie. Avtalen kan sies opp øyeblikkelig, både fra barnevernet og fosterforeldrene. Det er barnevernet som har beslutningsmyndighet, og som tar avgjørelser basert på ressurser de råder over. Jeg undrer meg over om barnevernet tar fosterforeldrenes todelte ansvar, på alvor. Det er store variasjoner i kvaliteten på oppfølgingen mellom den enkelte saksbehandler, hvor fosterforeldre opplever å være veldig fornøyd til å være svært misfornøyd. Fosterforeldre har stort behov for anerkjennelse og tilbakemelding på den jobben de gjør. Dersom de ikke blir møtt med forståelse, avtaler ikke overholdes, og de ikke blir tatt med i viktige vurderinger, vil dette kunne føre til at fosterforeldre ikke tar på seg nye oppdrag igjen. Begge fosterforeldrene formidler at de ikke kunne tenke seg å ha en slik rolle om de ble spurt senere.

Resultatene viser at fosterforeldrene har opparbeidet en følelsesmessig relasjon til ungdommene, hvor de har investert mye tid i å lære dem å forstå. Den ene fosterforelderen oppgir at hun har deltatt på mange kurs og er opptatt av å styrke sin kompetanse for å ivareta ungdommen. Likevel har hun behov for ekstra støtte fra barnevernet. (Bunkholt & Kvaran, 2021), er det sentralt at barnevernet fanger opp fosterforeldrenes emosjoner, da det kan påvirke samarbeidet positivt og negativt, og spesielt i forhold til veiledningen av dem. På denne måten kan det tenkes at måten barnevernet møter fosterforeldrene på, vil påvirke det videre samarbeidet og kvaliteten på veiledningen som fosterforeldrene mottar. At barnevernet er bevisst på de utfordringene som fosterforeldrene opplever, kan ha betydning for hvordan de takler den videre hverdagen. En annen dimensjon som fosterforeldrene beskriver, er at systemet svikter på flere områder samtidig. Et eksempel er at skolen ikke dukker opp i viktige samarbeidsmøter og at det er hyppige saksbehandlerskifter i barnevernet. Det kan tyde på at det er behov for bedre kontinuitet i plasseringen som helhet.

8.2 Fosterforeldrenes forventninger til plasseringen

På en side kan det virke som at fosterforeldre skal inneha større forutsetninger enn andre vanlige hjem fordi: «de skal ha særlig tid, evne og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem», jf. Fosterhjemsforskriften (2003, § 3 (1)). På motsatt side kan det virke som at fosterforeldrene skal inneha større forutsetninger enn andre vanlige hjem. Resultatene fra studien min viser at fosterforeldre har et stort hjelpebehov, og at det gjerne er flere utfordringer som forårsaker dette. Det samsvarer med Fosterhjemsundersøkelsen som viser at 82 prosent av fosterforeldrene mener at barna trenger mye mer hjelp enn andre barn på samme alder. 1 av 4 fremhever av de ikke får tiltakene som barnet trenger. Her blir atferdsvansker trukket frem som en av de mest sentrale faktorene til at barnet ikke lenger kan bo i fosterhjemmet (2015). Det samme viser Fosterhjemsundersøkelsen fra 2022. Av denne grunn mener jeg at man bør se nærmere på om fosterforeldrene bør få flere rettigheter, for eksempel en mulighet til å klage på avslag om tiltak. I hvilken grad fosterforeldrenes forventninger blir imøtekommet, avhenger av deres forhandlingsstyrke. Det er heller ikke utenkelig at det i konfliktfylte situasjoner kan være vanskelig å «kreve» barnets rett i fare for at det kan medføre konsekvenser. På en side vil det at fosterbarn ofte har med seg tyngre bagasje fra oppveksten enn andre barn, kreve mer for å gi de samme reelle mulighetene i livet (NOU 2012: 12). Det omhandler både økonomi, hjelp og støtte fra barnevernet og andre instanser, og forståelsen og oppfølgingen hos fosterforeldre. At dagens vilkår er et resultat av forhandlinger mellom partene, kan gi ulike utfall for familier. På en annen side vil en standardisering kunne gjøre det mer krevende å ivareta det konkrete barns behov og ivareta individuelle forskjeller.

Resultater fra studien min peker tydelig på at veiledning og avlastning er nødvendige ressurser for at fosterforeldre skal håndtere oppdraget sitt. Det samsvarer med annen forskning (se for eksempel Paulsen & Ytreland, 2022, s. 1). Det er grunn til å tro at flere problemer kunne vært unngått dersom hjelpen hadde blitt satt inn tidligere. Litteraturen er relativt entydig i forhold til når i plasseringsforløpet utilsiktet flytting skjer. I de fleste tilfeller skjer det i løpet av de første månedene og opp til de første par årene etter plassering (Backe-Hansen, 2009 s. 5). Backe-Hansen (2009) fremhever viktigheten av at ungdom som flytter inn i fosterhjem, mottar tett oppfølging den første perioden, og helst mer oppfølging enn det retningslinjene anbefaler. Når det som forventes som et minimum ikke etterleveres, er det heller ikke rart at fosterforeldrene blir frustrerte og fortvilet. Målrettet veiledning fra begynnelsen er sannsynligvis noe som har positiv virkning på lang sikt for fosterforeldre og barnevernet (Paulsen & Ytreland, 2022 s. 23). Samtidig kan det tyde på at fosterforeldre trenger mer opplæring enn det som er standard.

Fravær av veiledning vil bidra til å øke sannsynligheten for utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022, s. 23).

Både fosterhjemsveilederen og fosterforeldrene peker på at ungdommer kan vokse seg inn i utfordringer. Fosterforeldrene fremhever at diagnoser og mangel på informasjon om ungdommenes helse og fungering kan føre til et større oppfølgingsbehov enn forventet. Når hjelp som blir etterspurt ikke blir satt inn, har vanskene i hjemmet eskalert. Tiltak har blitt iverksatt for sent, og fosterforeldrene opplever at deres meninger ikke blir tatt på alvor. De bekymrer seg for at barnevernet ikke lytter til hva de trenger når de formidler dette. Deres ønske om ekstra hjelp baserer seg på at ungdommenes behov og at de ikke klarer å ivareta dette tilstrekkelig. Bunkholt & Kvaran (2021) peker på at barn under barnevernet i dag har mer komplekse utfordringer enn for en tid tilbake og at det er en førende politikk i dag å ha barn i fosterhjem framfor institusjon. Det totalt sett, stiller store krav til både fosterforeldre, fosterbarn og barnevern, og at rammene rundt er på plass. Noen barn klarer seg greit uten mye oppfølging, mens andre har større plager. En del fosterbarn har psykiske vansker og trenger helseoppfølging og annen tilrettelegging.

Falch Eriksen (2018) viser til at det ikke finnes en type måte å gi fosterfamilier trygghet og forutsigbarhet på. Det har sammenheng med at det er utfordrende å lokalisere et bestemt problem, eller å vise til en type løsning i et så komplekst felt. Evidensbaserte metoder kan ha nytteverdi i en tiltakspakke med mål om å samle redskap for destabilisering, men intervensjoner løser sjelden et problem alene. Barn og unge kan ha utfordringer som atferdsvansker, fysiske og psykiske utfordringer (som stress og traumer), sosiale vansker og utfordringer i skolesammenheng. Problemer kan også bli synlige ved plassering, gjennom hvordan familier blir fulgt opp (Falch-Eriksen, 2018). Kvalitet på opplæring og matching prosess, og samhandlingen mellom ulike instanser. Det kan være utfordrende for barnevernet å være i forkant av problemene, hvor de utenom å vite at hjelpen virker, også må vite at de andre partene vet hva de skal, og på hvilket stadium det skal skje. En del av ansvaret vil derfor være å motvirke og bearbeide. Fosterhjem er midlertidige tiltak ved at plasseringer kan påklages og bestrides av foreldrene. Å gi barn trygghet og forutsigbarhet på egne forutsetninger, ligger til en «common sense forventning» man har til familieliknende situasjoner, som forblir det som omtales som fosterhjemmets grunnleggende «ethos».

For hver vurdering barnevernet foretar, foreligger det en skjønnsmessig vurdering (Grimen & Molander, 2008 s 42). Veilederen i denne studien peker på at saksbehandlere må gjøre strenge

vurderinger, og samtidig klare å se barnets behov i et livsløpsperspektiv. Ofte kan flere alternativer være en god løsning for barnet. (Fauske et al, 2017) peker på at barnevernssaker består av komplekse problemer, som vanskelig lar seg avgrense til ett område. Dette setter store krav til barnevernansattes evne til å analysere problemer. Drøftinger internt i barnevernet, samarbeid på tvers av tjenester og generelt samhandling, i tillegg til kompetanse om barns behov, blir viktig for å redusere risikoen for feilslutninger. Fosterbarn som får bistand fra hjelpeapparatet vil ofte være i et skjæringspunkt eller en gråson mellom forskjellige tjenester, det være seg barnevern, familievern, psykisk helsevern etc. En del barn og unge blir sendt inn og ut av systemer, blant annet innenfor barnevern og psykisk helsevern. Mange og sammensatte problemer krever oppfølging fra forskjellige fagfolk med kompetanse på ulike områder (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Som et resultat av å ha opplevd omsorgssvikt har ofte mange fosterbarn med seg alvorlige problembelastninger som ikke kan sees i lys av enkeltstående faktorer. Derfor blir samhandling mellom aktører på ulike nivåer en nøkkel for å finne gode løsninger og redusere problemutviklingen hos disse barna. Det viser seg å være utfordrende for et omfattende hjelpeapparat (Bunkholt & Kvaran, 2019). Å orientere seg i et komplekst landskap, å forstå barnets liv i lys av en rekke faktorer, er krevende ettersom utfordringene kan sees på mange ulike måter. Hjelpen forstås ofte innenfor tjenestens avgrensede område og preges gjerne av hva som er aktørens definerte ansvar; barnevernet for omsorgssituasjonen, BUP for psykiske plager, osv. Til tross for at hjelpeapparatet har sin oppfatning av saken, så er ingen enkeltinstansers innsats eller løsning nok til å hjelpe barnet alene.

8.3 Involvering av ungdommene i beslutninger om flytting

Grunnloven oppstiller spesielle rettigheter for barn, som skal legges til grunn i barneverns arbeid, jf. § 104. Resultater fra studien min viser svikt i medvirkningen ved at ungdom i liten grad blir involvert i beslutninger om flytting. Flere beskriver flyttingene som akutte, og at de skjer brått og på måter som forverrer vanskene. De opplever at de selv er årsaken til at barnevernet flytter dem eller at fosterforeldrene sier opp avtalen, noe som resulterer i at et dårlig selvbilde forsterkes. De fleste etterlyser opplysninger om sin egen plassering både i forkant og etterkant av en utilsiktet flytting. De formidler at de voksne må bli bedre til å involvere dem i et samarbeid, og at de har mange meninger om hva som er best for dem. Dette bidrar til avmakt, og gir dem en følelse av at de ikke er den viktigste personen i sitt eget liv. God relasjon til sin saksbehandler blir ansett som en viktig faktor for medvirkning.

Det kan være viktig å reflektere over betydningen av ens egen posisjon. Barnevernfaglig arbeid legger sterke føringer for hvordan barn og unges liv bør være (Rugkåsa, et al., 2017 s. 29). Rugkåsa hevder at barnevernsarbeidere ofte tar situasjoner og egne praksiser og normer for gitt, hvor man etablerer en slags målestokk for måten en velger å leve livene på. Slike tatt forgittheter, kan også sikte til forståelser og syn på hva som er til barns beste, og har innvirkning på avgjørelser som voksne tar (Rugkåsa, et al, 2017, s. 29). Dette kan få konsekvenser i arbeidet til barnevernet. Det råder alltid oppfatninger av fenomener, ut fra ens egne erfaringer, egne verdier, syn og lignende. På denne måten kan en si at ansatte i barnevernet har stor makt til å definere måter å forstå og løse situasjoner på. I denne sammenheng kan man spørre seg om man reflekterer nok over det som etablerer seg i underbevisstheten. Resultater indikerer at systemet har noen utfordringer med å klare å se «hele dem».

Samtidig kan det synes som om ressurser i systemet og rammene som fosterhjemsomsorgen er underlagt, kan legger føringer (Folkehelseinstituttet, 2020). Noen organisatoriske barrierer for om barn og unge får delta i egne beslutningsprosesser, er for eksempel arbeidspress og manglende opplæring blant ansatte (Folkehelseinstituttet, 2020 s. 139). Resultater fra denne studien, peker på at barns behov og ansattes vurderinger av hva de trenger, av og til kan komme i veien for deres rett til å medvirke. Gjennom intervjuene fremkommer det at de har en oppfatning av at ansatte i barnevernet ønsker å skjerme dem for ytterligere problemer, og derfor unnlater å gi tilstrekkelig informasjon og involvere dem. Ut fra dette kan det tenkes at balansen mellom medvirkning og beskyttelse, er et vanskelig grenseleie for barnevernet.

Folkehelseinstituttet (2021, s. 16.) fremhever viktigheten av å ha et bevisst og kritisk blikk på egen praksis gjennom faglig veiledning og kompetanseutvikling. Dette for at veiledning kan gis i forhold til ansattes holdninger, beslutninger de utøver i praksis, samt begrunnelser for det de gjør, enten teoretisk eller praktisk erfaring. En forutsetning for brukermedvirkning på systemnivå er gode rammebetingelser og ledelsespraksis (Folkehelseinstituttet, 2020. s. 16) En utfordring er at det er hyppige utskiftninger i barnevernet. Barnevernet kan oppleve at ungdommen ikke vil snakke med dem, og dermed ikke få vite om ungdommens ønsker og behov. Det kan også være mangel på standarder for hvordan barnevernet skal involvere ungdom i beslutninger, som kan føre til varierende praksis. Resultatet i denne studien viser at ungdommene ikke har hatt noen tillit til voksne og at det ikke har vært trygt nok å dele.

For å forstå hvordan voksne kan møte ungdom som er plassert i fosterhjem, kan det være hensiktsmessig å se på hva som skaper følelsen av eller mangel på kontroll i situasjoner

(Askheim, 2012). I denne studien opplever ungdommene at de ikke er en del av de voksnes samarbeid, eller at de ikke får tilgang på informasjon om hva som skjer med dem. Til gjengjeld føler de at de får mer kontroll når de blir hørt, de voksne er ærlige og de blir behandlet på en måte som gjør at de føler seg viktige. I mange tilfeller tror jeg det er grunn til å flektre over om barnevernet er bevisst nok på dette, og om det er for store variasjoner mellom saksbehandlere i forhold til hva de legger i medvirkning. Askheim (2012, s. 22.), fremhever begrepet bevissthet i forhold til å være oppmerksom på den andres posisjon. Resultater fra denne studien samsvarer med en undersøkelse av Forandringsfabrikken (2020), hvor 110 barn i alderen 6-12 år har svart. Det fremkommer at de voksne i større grad må samarbeide med barna. De opplever det som utrygt når barnevernet ikke har behov for å forstå hva som er vondt før de tilbyr hjelp, og at de må forstå barna og situasjonen i hjemmet. Selv om undersøkelsen er rettet mot en yngre aldersgruppe, er det likevel en del felles faktorer som går igjen, blant annet trygghet og det å forstå barnas følelser.

Resultater fra studien min viser at de fleste etterlyser opplysninger om sin egen plassering både i forkant og etterkant av en utilsiktet flytting. De formidler at barnevernet er mer opptatt av å samarbeide med fosterforeldrene og andre instanser. De har også mistillit til barnevernet med bakgrunn i at de videreformidler informasjon til andre instanser uten at de har blitt informert om det i forkant. De setter ord på at deres følelser ikke blir forstått, og er tydelig på at de voksne må undre seg mer bak selve smerteuttrykkene. Flere mener en del fosterforeldre har behov for mer veiledning i hvordan de skal møte ungdommene i ulike situasjoner, og at hjelp må settes inn i fosterhjemmet når de trenger det.

Noen har vært i fosterhjem de har følt seg utrygge i, noe som har resultert i forverring av vansker, utageringer, mange rømminger o.l. uten at dette har blitt forstått. Hvordan barnevernet forstår den ytre atferden kan handle om noe helt annet enn hva ungdommene selv har ment å uttrykke. De er derfor opptatt av at man aldri må slutte å spørre og forsøke å få tak på hva følelsene bak atferden bunner i. For dem har utrygghet handlet om at de ikke blir møtt med forståelse, varme, og et genuint ønske om å bli tatt inn i familien. (Backe-Hansen et al., 2013- Å involvere de andre barna i fosterhjemsfamilien blir ansett som en suksessfaktor (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 365). Den første tiden etter en plassering er ekstra sårbar, som en konsekvens av at de har levd et vanskelig liv, noe de mener de voksne trenger mer forståelse for. En av ungdommene forteller at hun har flyttet 19 ganger totalt. Forskning viser at én utilsiktet flytting ofte genererer flere flyttinger (Backe-Hansen et al., 2013, s. 8).

Barn har en rett til å vite hva som skal skje med dem her og nå, og også i fremtiden (Prop. 106 L (2012-2013), s. 49). Får for eksempel barn god nok informasjon om hva som skjer med søsken når de blir splittet, hvorfor de blir splittet og hvordan det går med dem? Resultatene viser at ufullstendig informasjon like gjerne bidrar til strev og bekymringer som det bidrar til å beskytte. De har en opplevelse av at barnevernet har kontroll over ungdommens liv ved at de tar beslutning om at de ikke kan bo med foreldrene sine, hvor de skal bo, de velger hva slags informasjon som skal komme frem, til hvem og på hvilken måte det skal skje. Barnevernet kan begrense kontakten med familie og venner, de har tilgang på tiltak som de mottar i fosterhjemmet og kan avgjøre om det er spesiell oppfølging de trenger. Det kan derfor tenkes å ha betydning at barnevernet forstår viktigheten av å involvere ungdommen fra start og hvordan systemets kontrollfunksjon har innvirkning på arbeidet. Resultater fra studien indikerer at manglende involvering og kontroll over eget liv har vært gjennomgående fra de var små, og at de har ønsket en ærlig forklaring på hva som har foregått slik at de kan forstå seg selv og sitt eget liv.

Ungdommenes opplevelse av å ikke bli forstått kan også belyses ut fra tilknytningsteorien. Et sentralt element i etablering av tilknytning mellom ungdommer og fosterforeldre er at de har med seg en relasjonshistorie fra før av (Anke, 2007). Ungdommene har allerede i barneårene og/eller tenårene opplevd brudd i tilknytning med erfaringer fra tidligere samspill. Derfor vil de være ekstra sårbare for et nytt relasjonsbrudd og enda en flytting (Backe-Hansen et al, 2013). Om ungdommene tar med seg sin tilknytningsatferd i møte med sine fosterforeldre, vil dette kunne få problemer for relasjonen mellom dem og ungdommenes videre utvikling. I andre tilfeller mangler barn og unge en tilknytning, hvor det å fremme en tilknytning vil være hensikten. Fosterforeldre som evner å vise omsorg og trøst, selv om barnet viser en utrygg atferd, avviser eller er ambivalent, vil fremme tillit og trygghet hos barnet, slik at trygg tilknytning kan etableres på sikt. Anke (2007) fremhever betydningen av å kunne møte barnets grunnleggende behov for nærhet og trygghet, selv om det framstår som at barnet ikke ønsker eller trenger det. Dersom fosterforeldrene trekker seg unna når barnet gir signaler, men ikke møtes med kontakt, risikerer det å bekrefte barnets indre modeller av ensomhet og mistillit til voksnes omsorg. Anke (2007) fremhever den terapeutiske fosterforelderen som en viktig form for «behandling» ovenfor fosterbarna, som handler om å avkrefte barnets onde spiral med negative forventninger, og omprogrammere barnets indre følelser. Det blir fremhevet viktigheten av at intervensjoner kan tilbys fosterforeldre slik at de kan forstå barnets behov og respondere i tråd med disse. I tillegg trenger de veiledning på hvordan de skal oppfatte barnets

uttrykk i lys av deres tidligere oppvekst. Det er denne oppskriften barna har om seg selv i forhold til trygghet. Slik kan fosterforeldre bli bedre i stand til å håndtere problemer og unngå negative samspillerfaringer. Sensitiviteten innebærer å klare å balansere nærhet og distanse, noe som vil trygge barnet på at den voksne er der, og vil engasjere seg i det her og nå og fremover. Ulike atferdsmønstre krever ulike tilnærminger, noe som blir viktig å legge til grunn. Om man ikke tar det i betraktning kan konsekvensen bli at vanskene forverres.

Ungdommene i denne studien ønsker å få tilstrekkelig informasjon om hvorfor flyttingen er nødvendig og hva som vil skje videre. Det kan synes som de foretrekker at dette skal skje gjennom åpen og ærlig kommunikasjon, så langt det lar seg gjøre. Ungdommen ønsker også å bli involvert i prosessen med å finne et nytt fosterhjem eller et annet omsorgssted, dersom de ikke lenger kan bo i fosterhjemmet. Dette ved for eksempel å la dem besøke ulike alternativer før en endelig beslutning tas. Det er viktig å lytte til ungdommenes meninger og bekymringer om flyttingen, og å prøve å imøtekomme deres ønsker så langt det er mulig. I tillegg vil det være viktig å tilby ungdommene støtte og oppfølging under og etter flyttingen.

Bunkholdt & Kvaran (2021) fremhever at godt samarbeid er viktig for å gi instanser et reelt bilde av hva barnevernet og ansatte i barnevernet kan bidra med, og for å redusere mulig skepsis mot etaten. Et godt barnevern fungerer heller ikke alene. I barnevernloven (1992) § 3-2 presiseres det at Barneverntjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Tett dialog med familier og andre instanser som ungdommen er knyttet til, kan gjøre at man kommer i bedre posisjon og enklere kan plukke opp risikofaktorer og eskalering av vansker (Statens helsetilsyn, 2021). Uenighet og ulike løsningsforslag mellom instansene kan belyse kompleksiteten som fosterhjemssaker ofte består av. Ulike hensyn og vektlegging av forskjellige aspekter gir den totale vurderingen bredde og sikrer at opplysninger om familier blir ordentlig bearbeidet (Statens helsetilsyn, 2021). God samhandling mellom instanser og etater er sentralt i tilfeller hvor det er konflikter mellom barnevernet, fosterhjemmet og foreldre. I disse prosessene er det nødvendig å involvere de ulike perspektivene, og spesielt ungdommen sine synspunkter. Et helhetlig og koordinert arbeid fordrer at den det gjelder blir hørt, noe som framgår av barnevernloven § 1-6: «Alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og

modenhet». Barn som har fylt 15 år kan også opptre som part i egen sak, og i tilfeller som omhandler tiltak for barn med atferdsvansker, skal barnets alltid regnes som part.

9. OPPSUMMERING OG BEHOV FOR VIDERE FORSKNING

Denne masteroppgaven har som formål å øke forståelsen av hva som kan bidra til å forhindre utilsiktet flytting fra fosterhjem for ungdom i alderen 13-18 år. Gjennom kvalitative intervjuer med fosterbarn, fosterforeldre og en fosterhjemsveileder, har resultatene pekt på at økt kommunikasjon og forståelse mellom alle partene, og spesielt ungdommene, er viktig. Fosterhjemsavtalen er et viktig dokument som skisserer roller og ansvar mellom barnevernet og fosterhjemmet. For å sikre at alle forstår sin rolle og hva som forventes av dem, kan det tyde på at det er behov for bedre avklaringer. Samlet sett, er fosterhjemsavtalen et viktig verktøy for å fremme samarbeid og støtte som fosterfamilien trenger. Å lytte til fosterforeldrenes ønsker og behov, og anerkjenne dem som en reell forhandlingspart, i det som angår rammevilkår, ser ut til å være en viktig del. Fosterhjemsveilederen har en viktig funksjon ved å være et bindeledd mellom saksbehandleren i barnevernet og fosterhjemmet, og å følge opp fosterfamilier kontinuerlig. Et dårlig samarbeid kan påvirke veiledningen og kvaliteten på oppfølgingen som fosterforeldrene mottar. Både veiledning og avlastning trekkes frem som nødvendig for å stå i oppdraget. For ungdommene handler det om et ønsket om å bli sett og forstått av både barnevernet og fosterforeldrene. Samtidig har de også en oppfatning av at fosterforeldre trenger mer hjelp. Fravær av trygghet og voksne som klarer å møte dem på en god måte, kan også føre til at de ikke makter å slå seg til ro. Ungdommene har en opplevelse av at de voksne ikke forstår deres smerteuttrykk, og mener de må utforske disse nøyere for å kunne få til et godt samarbeid. Ungdommene mener de i liten grad blir involvert i beslutninger om flytting og generelt avgjørelser, fordi de voksne beskytter dem. Ressursmangel i fosterhjemsomsorgen kan også bidra til økt utilsiktede flyttinger, og det er viktig å øke stabilitet og kompetanse i tjenestene for å sikre barnets beste. Det er en ubalanse i maktforholdet, der barnevernet må være bevisst på sin egen og andres posisjon. Det ser ut til å være viktig for fosterfamilien som helhet, at de mottar de ressursene de trenger for å kunne møte ungdommenes behov. Det innebærer blant annet at fosterforeldrene er kjent med barnevernets forventinger og retningslinjer. Samtidig er det mye som tyder på at omsorgsoppdraget blir mer krevende med stadig økte krav, og at barn og unge har større vansker nå enn tidligere. Tilgjengelige fosterhjem for barns behov, og at fosterfamilien har tilgang på nok ressurser og støtte synes derfor å være sentralt. På bakgrunn av min egen forskning vil jeg komme med noen anbefalinger som jeg tror kan være nyttig for å kunne forhindre utilsiktet flytting; Blant annet hvordan fosterhjemsveiledere kan støtte

fosterforeldre og fosterbarn bedre, for å forhindre utilsiktet flytting. Det er også sentralt å se på hvordan barnevernet og fosterhjem som helhet kan samarbeide bedre for å ivareta barnets beste.

10. LITTERATURLISTE

- Angel, B. Ø., Blekesaune, M. (2014). *Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer*. (Skriftserien nr. 167 e/2014). Institutt for sosiologi og sosialt arbeid. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/196817/167e.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Anke, T. (2007, 02.oktober). *Tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre: et behandlingsperspektiv* <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2007/10/tilknytning-mellom-fosterbarn-og-fosterforeldre-et-behandlingsperspektiv>
- Askheim, O.P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid*. (1.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Backe-Hansen E., Christiansen, Ø., Havik, T. (2013a). *Utilsiktet flyttinger fra fosterhjem*. En litteratursammenstilling. (NOVA notat nr. 2/13). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/3419/6378_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Backe-Hansen, E., Havik, T. & Grønningsæter, A. B. (2013b). *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram*. (NOVA Rapport 16/2013). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002254>
- Backe-Hansen, E. (2009). *Hvordan motvirke og forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem?* (NOVA rapport, 2009). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Hvordan_motvirke_og_forebygge_utilsikt_et_flytting_fra_fosterhjem.pdf
- Backe-Hansen, E., Kjelsaas, I., Bruvoll, A., Ellingsen, D, Westberg, N.B. & Guldvik, M.K. (2019). *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn* (Menon publikasjoner nr. 112/2019). Menon Economics. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2019-112-DEL-A-Oppf%C3%B8lging-av-fosterhjem-og-fosterbarn.pdf>
- Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011). «Tiltak for å styrke arbeidet med kommunale fosterhjem». BLD. <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001887>

- Barne- og likestillingsdepartementet (2017). *Mer kunnskap – bedre barnevern*. (10/2017). Barne- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6e31905299774f5681d57311e284d519/bedre-barnevern.pdf>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011). *Tiltak for å styrke arbeidet med kommunale fosterhjem*.
<https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001887>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2010). *Fosterhjemsavtalen*.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2011/fosterhjemsavtalen2011.pdf>
- Barne- og familiedepartementet, (2021). *Et trygt hjem for alle*-Regjeringens fosterhjemsstrategi 2021-2025.
<https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005323>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.
https://www.regjeringen.no/contentassets/8d3be0078d4d496e8f7a64d55b10ec0f/no/pdfs/2016_05-retningslinjer-om-hjelpetiltak.pdf
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (2020, 17.november). *Barn i fosterhjem*. Bufdir.
https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_fosterhjem/
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (2021, 30.april). *Faglig anbefaling for opplæring av fosterforeldre*.
https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/fosterforeldre_faglig_anbefaling_for_opplaring_av_fosterforeldre/
- Barne- ungdoms-, og familiedirektoratet (2021, 24.desember). *Nye tall om fosterhjem*. Bufdir.
https://bufdir.no/aktuelt/nye_tall_om_fosterhjem/
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (2021). *Tjenestekatalog. Fosterhjem*.
https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/tjenestekatalog_fosterhjem.pdf
- Barnevernloven (1992). Lov om barneverntjenester. LOV-1992-07-17-100.
<https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100>
- Bombach, C., Gabriel, T., Stholer, R., Werner, K. (2018). *And then I realised I can't do it anymore*. Foster care breakdown perspectives of foster children and foster parents in German-speaking Switzerland 18(1/2). International Journal of Child and Family Welfare. <https://ugp.rug.nl/IJCFW/article/view/37881>
- Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2011). *Tilknytning og tilknytningsmønster*, (19-60). I Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. Mikroseparasjoner. Tilknytning og behandling. Fagbokforlaget.

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.inn.no/doi/epdf/10.1191/1478088706qp063oa?needAccess=true&role=button>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Norsk forlag. (2.utg.).
- Falch-Eriksen, A. (2018). *Stabilitet i fosterhjem*. Internasjonal forskning om barnets behov for trygghet og forutsigbarhet. (Rapport nr. 4/18). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.regjeringen.no/contentassets/86217c9889cb4e0f9cb1fd1956719c15/nettutgave-nova-rapport-4-2018-desember-2018.pdf>
- Fauske, H., Kvaran, I., Lichtwarck, W. (2017). *Hjelpetiltak i barnevernet*. Komplekse problemer og usikre virkninger. (Fontene forskning 2/2017) 45-58. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.62549.0.3.5613acfe20>
- Forandringsfabrikken. *Å Forstå det viktigste* (2020). https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2022/09/Forsta%CC%8A-det-viktigste_web.pdf
- Forskrift om fosterhjem. (2003). *Forskrift om fosterhjem* (FOR-2003-12-18-1659). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2003-12-18-1659>
- Folkehelseinstituttet (2020). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. En systematisk kartleggingsoversikt. 978-82-8406-116-0. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet-rapport-2020.pdf>
- Grimen, H. (2008). *Profesjon og kunnskap*. I: Molander, A og Terum, L.I. (red). Profesjonsstudier. Oslo: Universitetsforlaget. S. 71-86
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges grunnlov* (LOV-1814-05-17). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnloven>
- Havik, T. J., O. Skulstad, J, Bratlie, L. (2014). *Å fremme tilknytning og resiliens*. Trygg Base modellen – en veileder for fosterforeldre. <https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/1956/9101/Trygg%20Base%20-%20hefte%20for%20fosterforeldre.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Helsedirektoratet (2019, 28.november). *Helhetlig forståelse og oppfølging*. <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/hvor-skal-man-begynne-et-utfordringsbilde-blant-familier-med-barn-og-unge-som-behøver-sammensatte-offentlige-tjenester/helhetlig-forstaelse-og-oppfolging>

- Houston, S., Dolan, P. (2008). *Conceptualising Child and Family Support: The Contribution of Honneth's Critical Theory*. *Children & Society* Volume 22, (2008). <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.inn.no/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=4aeb1f7d-2b6a-4200-8760-f85b3f3e8444%40redis>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Kjelsaas, I., Backe-Hansen, E., Ellingsen, D., Guldvik, K.M., Vennerød, Ø. & Pedersen, S. (2020). *Best egnede tiltak når barn og unge skal bo utenfor hjemmet*. (MENON-PUBLIKASJON NR. 134/2020). Menon Economics. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2020-134-Barn-og-unge.pdf>
- Meld. St. 17 (2015–2016). *Melding til Stortinget Trygghet og omsorg Fosterhjem til barns beste*. Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/aca456569b1d41e9abd37a2a8038637e/no/pdfs/stm201520160017000dddpdfs.pdf>
- Nordanger, Ø.D., & Braarud, C.H. (2017). *Utviklingstraumer. Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget (1.utg.).
- Norsk fosterhjemsforening (2022a) «*Erfaringene fra fosterhjemmene viser vei fra antagelser til kunnskap!* Fosterhjemsundersøkelsen 2022 og Ung i fosterhjem 2022- en brukerundersøkelse fra Norsk Fosterhjemsforening med svar fra over 1300 fosterhjem». <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2022/05/fosterhjemsundersokelsen-2022-erfaringene-fra-fosterhjemmene-viser-vei-fra-antagelser-til-kunnskap.pdf>.
- Norsk fosterhjemsforening (2022b). «*Erfaringene fra fosterhjemmene viser vei fra antagelser til kunnskap!*– 1300 respondenter som er medlemmer i Norsk Fosterhjemsforening har besvart årets Fosterhjemsundersøkelse.» <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2022/04/fosterhjemsundersokelsen-2022.pdf>
- NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernslov- Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/>
- NOU 2018:18 (2018). *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-18/id2622734/>
- Oslo Economics, (2021.) *Samfunnsøkonomisk analyse av Stillasbyggerne*. (OE-rapport 2021-51). Stillasbyggerne, Akershus Universitetssykehus. https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/2021/12/Samfunnsokonomisk_analyse_Stillasbyggerne.pdf

- Paulsen, V., & Ytreland, K. (2022). *Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem*. Tidsskrift Norges Barnevern. 99(1), 20-36. <https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/doi/10.18261/tnb.99.1.3>
- Prop. 106 L (2012-2013). *Endringer i barnevernloven*. (Barnevernloven). Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Rasmussen, I., Ekhaugen, T., Dyb A, V., Viblemo, E.T. (2016). *En fosterhjemsregulering som fremmer konkurranse til barnas beste* (Rapport 2016/47). Vista analyse. <https://www.regjeringen.no/contentassets/19187c1ce8ec498993406178f911f4bb/vista-rapport-2016-47-fosterhjemsregulering-til-barnets-beste.pdf>
- Rugkåsa, M., & Ylvisaker, S (2017). *Barnevernet i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. (1.utg). Gyldendal Norsk Forlag.
- Statsforvalteren (2022, 14.januar). *Barnevernreformen*. Statsforvalteren. <https://www.statsforvalteren.no/portal/barn-og-foreldre/barnevernsreformen/>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Akademisk
- Ødegård, A., Lohne, M., Willumsen, E. (2015). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem- En kvalitativ studie av fosterforeldrenes erfaringer*. Tidsskrift Norges Barnevern. 92(3), 169-181. <https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1891-1838-2015-03-02>

VEDLEGG 1. Informasjonsbrev til fosterhjemsforeningen

Hei! 😊

Vil du delta i forskningsprosjektet «Hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjems plasseringer?»

Jeg søker 2 informanter som er eller har vært fosterforeldre og som har erfaring med brudd/utilsiktede flyttinger med ungdommer i alderen 13-18 år. Prosjektet er en masteroppgave innenfor studieprogrammet «Tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier» ved Høgskolen i Innlandet, Lillehammer. Formålet er å undersøke hvilke faktorer som kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem.

Problemstillinger som skal belyses er blant annet:

- 1) Hvordan blir ungdom involvert i beslutninger om flytting?
- 2) Hvilken betydning har fosterhjemsavtalen for samarbeidet mellom fosterhjemsveilederen og fosterhjemmet?
- 3) I hvilken grad fosterforeldrenes forventninger til fosterhjems plasseringen blir imøtekommet.

Er du interessert i å delta eller har spørsmål?

Ta kontakt på mail: kristine95.huseby@gmail.com eller tlf.: 47674762

Håper du har lyst til å være med!

Mvh
Kristine Huseby

VEDLEGG 2. Informasjonsskriv til fosterforeldre

Hei! ☺

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjems plasseringer”?

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet jeg skal gjennomføre er en masteroppgave innenfor «tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier» ved Høgskolen i Innlandet, Lillehammer. Formålet med avhandlingen er å undersøke hvilke faktorer som kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem, gjennom å intervjuer både fosterhjem, fosterbarn og fosterhjemsveiledere.

Problemstillinger som skal belyses er blant annet:

- 1) Hvordan blir fosterbarna inkludert i beslutningen om flytting?
- 2) Hvilken betydning har fosterhjemsavtalen for samarbeidet mellom fosterhjemsveilederen og fosterhjemmet?
- 3) I hvilken grad blir fosterforeldrenes forventninger til fosterhjems plasseringen imøtekommet?

Jeg vil intervjuer ca. 9-12 informanter som har erfaring med utilsiktede flyttinger i fosterhjem.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Innlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du har erfaring som fosterforelder.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil gjennomføre et intervju med deg på ca. 1 time. Samtalen vil omhandle spørsmål om hvilke erfaringer du har som fosterforelder, hvordan du opplevde samarbeidet med barneverntjenesten, om årsaker til den utilsiktede flyttingen og hva du tenker er viktig å ha fokus på i det fremtidige fosterhjemsarbeidet. Jeg vil avtale tid og sted med deg som informant. Samtalen vil bli tatt opp på lydopptak og jeg vil ta notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og min veileder ved høgskolen som vil ha tilgang til opplysningene og vi er underlagt taushetsplikt. Jeg vil sikre at ingen uvedkommende får tilgang i personopplysningene. Deltakere vil anonymiseres og det vil dermed ikke være mulig å gjenkjenne enkeltpersoner i oppgaven. All informasjon vil lagres på en sikker datamaskin.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i august/september 2022. Personopplysninger vil ikke bli lagret. De aidentifiserte intervju-utskriftene vil destrueres når oppgaven er skrevet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg eller min veileder:

Kristine Huseby (student) på telefon: 47674762

Henning Pettersen (veileder ved Høgskolen i Innlandet) på telefon: 95235497

- Personvernombud ved Høgskolen i Innlandet: Usman Asghar (usman.asghar@inn.no) eller på telefon: 61 28 74 83

Med vennlig hilsen

Henning Pettersen
(Forsker/veileder)

Kristine Huseby

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Brudd i fosterhjem- hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju og at det gjøres lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 3. Informasjonsskriv til fosterhjemsveileder

Hei! 😊

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Brudd i fosterhjem- hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger”?

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet jeg skal gjennomføre er en masteroppgave innenfor «Tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier» ved Høgskolen i Innlandet, Lillehammer. Formålet med avhandlingen er å undersøke hvilke faktorer som kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem, gjennom å intervjuer både fosterhjem, fosterbarn og fosterhjemsveiledere.

Problemstillinger som skal belyses er blant annet:

- 4) Hvordan fosterbarn blir inkludert i beslutninger om flytting
- 5) Hvilken betydning fosterhjemsavtalen har for samarbeidet mellom fosterhjemsveilederen og fosterhjemmet
- 6) I hvilken grad fosterforeldrenes forventninger blir dokumentert.

Jeg vil intervjuer ca. 9-12 informanter som har erfaring med utilsiktede flyttinger i fosterhjem.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Innlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du har erfaring med utilsiktet flytting i fosterhjem.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil gjennomføre et intervju med deg på ca. 1 time. Samtalen vil omhandle spørsmål om hvilke erfaringer du har med dine fosterforeldre og saksbehandleren i barneverntjenesten, hvordan du ble involvert i beslutningen om flytting, og hvilke tanker du har for det videre fosterhjemsarbeidet. Jeg vil avtale tid og sted med deg som informant. Samtalen vil bli tatt opp på lydopptak og jeg vil ta notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og min veileder ved høgskolen som vil ha tilgang til opplysningene og vi er underlagt taushetsplikt. Jeg vil sikre at ingen uvedkommende får tilgang i personopplysningene. Deltakere vil anonymiseres og det vil dermed ikke være mulig å gjenkjenne enkeltpersoner i oppgaven. All informasjon vil lagres på en sikker datamaskin.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i august/september 2022. Personopplysninger vil ikke bli lagret. De aidentifiserte intervju-utskriftene vil destrueres når oppgaven er skrevet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg eller min veileder:

Kristine Huseby (student) på telefon: 47674762

Henning Pettersen (veileder ved Høgskolen i Innlandet) på telefon: 95235497

- Vårt personvernombud: Usman Asghar (usman.asghar@inn.no) eller på telefon: 61 28 74 83

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Henning Pettersen
(Forsker/veileder)

Kristine Huseby

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Brudd i fosterhjem- hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju og at det gjøres lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 4. Informasjonsskriv til fosterbarn

Hei! ☺

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Brudd i fosterhjem- hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger”?

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet jeg skal gjennomføre er en masteroppgave innenfor «tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier» ved Høgskolen i Innlandet, Lillehammer. Formålet med avhandlingen er å undersøke hvilke faktorer som kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem, gjennom å intervjuer både fosterhjem, fosterbarn og fosterhjemsveiledere.

Problemstillinger som skal belyses er blant annet:

- 7) Hvordan fosterbarn blir inkludert i beslutninger om flytting
- 8) Hvilken betydning fosterhjemsavtalen har for samarbeidet mellom fosterhjemsveilederen og fosterhjemmet
- 9) I hvilken grad fosterforeldrenes forventninger blir dokumentert.

Jeg vil intervjuer ca. 9-12 informanter som har erfaring med utilsiktede flyttinger i fosterhjem.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Innlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du har erfaring med utilsiktet flytting i fosterhjem.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil gjennomføre et intervju med deg på ca. 1 time. Samtalen vil omhandle spørsmål om hvilke erfaringer du har med dine fosterforeldre og saksbehandleren i barneverntjenesten, hvordan du ble involvert i beslutningen om flytting, og hvilke tanker du har for det videre fosterhjemsarbeidet. Jeg vil avtale tid og sted med deg som informant. Samtalen vil bli tatt opp på lydopptak og jeg vil ta notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og min veileder ved høgskolen som vil ha tilgang til opplysningene og vi er underlagt taushetsplikt. Jeg vil sikre at ingen uvedkommende får tilgang i personopplysningene. Deltakere vil anonymiseres og det vil dermed ikke være mulig å gjenkjenne enkeltpersoner i oppgaven. All informasjon vil lagres på en sikker datamaskin.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i august/september 2022. Personopplysninger vil ikke bli lagret. De aidentifiserte intervju-utskriftene vil destrueres når oppgaven er skrevet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg eller min veileder:

Kristine Huseby (student) på telefon: 47674762

Henning Pettersen (veileder ved Høgskolen i Innlandet) på telefon: 95235497

- Vårt personvernombud: Usman Asghar (usman.asghar@inn.no) eller på telefon: 61 28 74 83

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Henning Pettersen
(Forsker/veileder)

Kristine Huseby

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Brudd i fosterhjem- hva kan bidra til og forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju og at det gjøres lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 5. Intervjuguide til fosterforeldrene

Problemstilling: Hva kan bidra til å forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem?

Innledning

- Kjønn
- Alder
- Sivilstatus
- Utdanning

Forståelse av egen rolle og oppdrag som fosterforelder

- 1) Hvor lenge har du vært fosterforelder?
- 2) Hva mener du det innebærer å være fosterforelder?
- 4) I hvilken grad opplevde du å få god nok informasjon om barnet før, under og etter plassering?
- 5) På hvilken måte opplevde du at innholdet i oppdraget ble tydeliggjort før plassering?
- 6) I hvilken grad ble det avklart hvilket ansvar både du og barneverntjenesten hadde under plasseringstiden?

Erfaringer med barneverntjenesten

- 6) På hvilken måte opplevde du å ha medvirkning og medbestemmelse under reforhandling av fosterhjemsavtalen og under andre forhold som angikk barnet?
- 7) På hvilken måte og i hvilken grad opplevde du å få tilbakemelding fra barneverntjenesten på jobben du gjorde som fosterforelder?
- 8) I hvilken grad er du fornøyd med opplæring og veiledning før og under plasseringen?

Rammer og lovverk

- 9) Hvordan oppfatter du de økonomiske rammevilkårene som tilbys er tilpasset fosterforeldre og barnas behov?
- 10) Hvordan skaffet du deg informasjon om hva du kunne forvente?
- 11) I hvilken grad opplever du at fosterhjemmet rammer og fastsettelse av vilkår påvirker samarbeidet mellom fosterforeldre og barneverntjenesten?

Beslutninger om flytting

12) Hva tror du er de viktigste årsakene til utilsiktede flyttinger?

Det fremtidige fosterhjemsarbeidet

13) Hva mener du er viktig å ha fokus på i det fremtidige fosterhjemsarbeidet?

14) Hvordan kan barneverntjenesten ivareta fosterforeldre?

15) Hva kan gjøres for å forhindre utilsiktede flyttinger?

Er det andre ting du ønsker å legge til som jeg ikke har vært innom?

VEDLEGG 6. INT Intervjuguide til fosterhjemsveilederne

Problemstilling: Hva kan bidra til å forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem?

Innledning:

- Kjønn
- Alder
- Sivilstatus
- Utdanning

Forståelse av egen rolle som fosterhjemsveileder

- 1) Hvor lenge har du vært fosterhjemsveileder?
- 2) Hva innebærer det å være fosterhjemsveileder?

Erfaringer med fosterhjem

- 3) Hvilke erfaringer har du med fosterforeldre som har opplevd utilsiktede flyttinger?
- 4) I hvilken grad opplever du at barna har blitt inkludert i beslutningen om flytting?
- 5) Hvordan skaffer du deg informasjon om hva slags veiledningstiltak du bør tilby ulike fosterhjem?
- 6) Hvordan opplevde du at dine forventninger til fosterforeldre ble forstått av dem?

Rammer og lovverk

- 7) Hvordan tror du at reforhandling av fosterhjemsavtalen og fastsettelse av vilkår påvirker samarbeidet mellom barneverntjenesten og fosterforeldre?
- 8) Hvordan oppfatter du de økonomiske rammevilkårene som tilbys er tilpasset fosterforeldre og barnas behov?
- 9) Hvordan oppfatter du at dagens lovverk er tilstrekkelig for å ivareta fosterforeldre og barnas behov?
- 10) I hvilken grad tenker du at barneverntjenesten har tilgjengelige egnede tiltak for fosterhjemmene?

Beslutninger om flytting

- 11) Hva tror du er de viktigste årsakene til utilsiktede flyttinger?

Det fremtidige fosterhjemsarbeidet

- 12) Hva mener du er viktig å ha fokus på i det fremtidige fosterhjemsarbeidet?
- 13) Hvordan kan barneverntjenesten ivareta fosterforeldre?
- 14) Hva kan barneverntjenesten gjøre for å forhindre utilsiktede flyttinger?

VEDLEGG 7. Intervjuguide til fosterbarna

Problemstilling: Hva kan bidra til å forhindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem?

Innledning

- Kjønn
- Alder

Forståelse av egen situasjon

- 1) Hvor lenge har du bodd i fosterhjem?
- 2) Hvor mange fosterhjem har du vært i?
- 3) I hvilken grad og på hvilken måte synes du at du fikk god nok informasjon om din egen situasjon (før, under og etter første plassering i fosterhjemmet?)

Erfaringer med fosterforeldre og barneverntjenesten

- 4) Hvilket forhold hadde du til dine fosterforeldre?
- 6) På hvilken måte følte du deg trygg i fosterhjemmet? Og i hvilken grad?
- 5) På hvilken måte følte du at fosterforeldrene klarte å ivareta dine ønsker og behov?
- 6) Hvilket forhold hadde du til eventuelt andre medlemmer i fosterfamilien?
- 7) Hvordan opplevde du kontakten og oppfølgingen fra din kontaktperson i barneverntjenesten?
- 8) På hvilken måte opplever du at fosterforeldre, barnevern og andre voksne rundt deg, har klart å ivareta dine ønsker og behov? Og i hvilken grad?
- 9) Hvordan opplevde du samarbeidet mellom fosterforeldrene, barneverntjenesten og dine foreldre?

Beslutninger om flytting

- 10) Hvordan fikk du mulighet til å si din mening og bli involvert i beslutninger som angikk deg?
- 11) Hvordan opplevde du å bli involvert i beslutningen om flytting?
- 12) Hva opplevde du var begrunnelsen for flytting?

13) På hvilken måte opplevde du å få god nok informasjon om flyttingen? Og i hvilken grad?

14) På hvilken måte fikk du påvirke hvor du skulle bo? Og i hvilken grad?

Fremtidig fosterhjemsarbeid

15) Hva kunne eventuelt blitt gjort annerledes for å forhindre flyttingen?

16) Hvordan opplevde du tiden etter flytting?

17) Hva tror du er de viktigste årsakene til flytting?

18) Hva tenker du er viktig å ha fokus på for å forhindre utilsiktede flyttinger?

Er det andre ting du ønsker å legge til som jeg ikke har vært innom?